

Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τον Ασπροπάρη στην Ελλάδα

(Neophron percnopterus, Linnaeus 1758)

Χρονικό Πλαίσιο: 2016-2021

Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τον Ασπροπάρη στην Ελλάδα

i

Το παρόν Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τον Ασπροπάρη στην Ελλάδα συντάχθηκε από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, τον εταίρο της BirdLife International στην Ελλάδα, εντός του πλαισίου δράσης του Προγράμματος LIFE+ «Η Επιστροφή του Ασπροπάρη» (LIFE10 NAT/BG/000152), που υλοποιείται με τη συνεισφορά του χρηματοδοτικού μέσου LIFE+ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη συγχρηματοδότηση του Ιδρύματος Α.Γ. Λεβέντη.

Επιμέλεια Σχεδίου Δράσης:

Σταύρος Ξηρουχάκης, Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης

Συντακτική Επιτροπή:

Victoria Saravia, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
Jose Tavares, Vulture Conservation Foundation
Αντωνία Γαλανάκη, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
Θάνος Καστρίτης, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
Κωνσταντίνα Ντεμίρη, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
Σταύρος Ξηρουχάκης, Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης

Συμμετείχαν επίσης:

Boris Baron, BirdLife International
Vladimir Dobrev, Bulgarian Society for the Protection of Birds
Stoyan Nikolov, Bulgarian Society for the Protection of Birds
Jose Antonio Donazar, Estación Biologica de Doñana – CSIC
Θεοδώρα Σκαρτσή, WWF Ελλάς
Ιόλη Χριστοπούλου, WWF Ελλάς
Elzbieta Kret, WWF Ελλάς
Δημήτρης Βαβύλης, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
Τάσος Μπούνας, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
Λαυρέντης Σιδηρόπουλος, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
Παναγιώτης Δρούγας, Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας

Μετάφραση στα ελληνικά:

Λευτέρης Σταύρακας

Σχέδιο Εξωφύλλου:

Πασχάλης Δουγαλής

Χρονοδιάγραμμα/ Ορόσημα σύνταξης του Σχεδίου Δράσης:

Συνάντηση Εργασίας: Φεβρουάριος 2013

Αποστολή 1^{ου} προσχέδιου στους συμμετέχοντες: Ιούνιος 2013

Αποστολή 2^{ου} προσχέδιου στους συμμετέχοντες: Δεκέμβριος 2013

Τελικό Προσχέδιο: Οκτώβριος 2014

Συνάντηση Διαβούλευσης: Οκτώβριος 2014

Τελική έκδοση: Σεπτέμβριος 2015

Χρονικό Πλαίσιο: 5 έτη

Το χρονικό πλαίσιο για το παρόν Σχέδιο Δράσης διαρκεί από το 2016 έως και το 2021.

Παρακολούθηση και Αξιολόγηση:

Το παρόν Σχέδιο Δράσης θα αξιολογηθεί πλήρως το 2021. Θα υπάρξει ενδιάμεσος έλεγχος το 2018, μετά το τέλος του Προγράμματος LIFE+ «Η Επιστροφή του Ασπροπάρη» (2011-2016).

Προτεινόμενη βιβλιογραφική αναφορά:

Ξηρουχάκης, Σ., (επιμ.) (2015) *Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τον Ασπροπάρη στην Ελλάδα*. Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Αθήνα. Σελ. 48

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ	iv
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΚΡΩΝΥΜΩΝ	v
ΠΡΟΛΟΓΟΣ – ΣΧΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ ΕΙΔΩΝ	1
ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΜΕΡΟΣ 1 ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΡΑΣΗΣ	10
1.1. ΌΡΑΜΑ/ΣΤΟΧΟΣ.....	11
1.2. ΣΤΟΧΟΙ.....	11
1.3. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	12
1.4. ΚΥΡΙΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ/ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ.....	12
1.4.1. Διακοπή της μείωσης και σταθεροποίηση του πληθυσμού στους τρεις πυρήνες του είδους.....	13
1.4.2. Βελτίωση της παρακολούθησης και της έρευνας για τον Ασπροπάρη στην Ελλάδα	16
1.4.3. Νομοθεσία και Πολιτική.....	18
1.4.4. Επικοινωνία και εκπαίδευση.....	21
1.5 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΣΔ	25
ΜΕΡΟΣ 2 ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ.....	26
2.1 ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΡΑΣΕΩΝ.....	27
2.2 ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΣΔ.....	37
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	38
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....	39
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	39
ΕΝΩΣΙΑΚΗ & ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ.....	41
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ:.....	42
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΣΔ ΑΣΠΡΟΠΑΡΗ	42
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	44
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ:.....	45
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΣΠΡΟΠΑΡΗ ..	45
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ.....	47
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ:.....	49
ΔΕΝΤΡΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ.....	49

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Ανάλυση Άμεσα Εμπλεκόμενων: οι άμεσα εμπλεκόμενοι με το είδος και η σύνδεσή τους με τις σημαντικές απειλές που αναγνωρίστηκαν στη συνάντηση εργασίας του ΕΣΔ (Φεβρουάριος 2013).....24

Προσχέδιο

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΚΡΩΝΥΜΩΝ

ΑΕΙ	Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
α.ζ.	Αναπαραγόμενα ζευγάρια
ΕΓ	Ταΐστρες
ΕΘΙΑΓΕ	Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικών Ερευνών
ΕΛΓΑ	Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων
ΕΟΕ	Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
ΕΟΦ	Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων
ΕΚΠΑΖ	Ελληνικό Κέντρο Περιθαλψής Άγριων Ζώων
ΕΠΔ	Εθνικό Πάρκο Δάσους Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου
ΕΣΔ	Εθνικό Σχέδιο Δράσης
ΚΑΠ	Κοινή Αγροτική Πολιτική
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
πΜΚΟ	περιβαλλοντική Μη Κυβερνητική Οργάνωση
ΟΤΑ	Οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης
ΡΑΕ	Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας, Ελλάδα
ΣΠΠ	Σημαντική Περιοχή για τα Πουλιά
ΥΠΑΑΤ	Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
ΥΠΕΝ	Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας
ΦΔΠΠ	Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών
ΖΕΠ	Ζώνη Ειδικής Προστασίας
ΒΝΑΡ	Balkan Vulture Action Plan (Σχέδιο Δράσης για τους Γύτες των Βαλκανίων)
CITES	Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (Σύμβαση για το Διεθνές Εμπόριο Ειδών της Αυτοφυούς Χλωρίδας και Πανίδας που κινδυνεύουν με εξαφάνιση)
CMS	Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals
IUCN	International Union for Conservation of Nature (Διεθνής Ένωση για την Προστασία της Φύσης)
VCF	Vulture Conservation Foundation (Ίδρυμα Προστασίας Γυτών)
WWF Ελλάς	Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση, Ελλάδα

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

ΠΡΟΛΟΓΟΣ – ΣΧΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ ΕΙΔΩΝ

Τα Σχέδια Δράσης Ειδών (ΣΔΕ) είναι έγγραφα που χρησιμοποιούνται ευρέως στην Ευρώπη, για την παροχή οδηγιών για την προστασία των πιο απειλούμενων ειδών. Σύμφωνα με τη BirdLife International (2013a) “παρέχουν το **πλαίσιο δράσης** για διεθνείς συνθήκες, εθνικές κυβερνήσεις και κυβερνητικές υπηρεσίες, μη-κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και επιστήμονες, μια **επίσημη βάση** για δράσεις εφόσον υποστηρίζονται μέσω διακυβερνητικών συμφωνιών και αποτελούν **αναφορά για την εξεύρεση πόρων και τη στοχευμένη χρηματοδότηση** από κρατικούς και ιδιωτικούς φορείς».

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει υποστηρίξει την ανάπτυξη και εφαρμογή Σχεδίων Δράσης Ειδών για τα πιο απειλούμενα είδη πουλιών του Παραρτήματος I της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για τα Πουλιά (2009/147/ΕΚ πρώην 79/409/ΕΟΚ), συμπεριλαμβανομένων και παγκοσμίως απειλούμενων ειδών που βρίσκονται στην Ευρώπη, από το 1993 (Gallo-Orsi, 2001). Τα σχέδια δράσης συντάσσονται μέσω εκτενών συσκέψεων και συμφωνιών μεταξύ επιστημόνων, κυβερνητικών υπηρεσιών, στελεχών περιβαλλοντικών οργανώσεων, αρμόδιων φορέων και ΜΚΟ σε όλη την Ευρώπη. Επιπλέον, τα ΣΔΕ αποτελούν πολύτιμο εργαλείο παροχής βοήθειας προς τα Κράτη Μέλη της ΕΕ (αλλά και άλλες χώρες) για να εστιάσουν τις δράσεις διατήρησης και τους διαθέσιμους πόρους στα πιο κρίσιμα μέτρα, στοχεύοντας στην αποκατάσταση των απειλούμενων ειδών και διασφαλίζοντας ότι οι ληφθείσες δράσεις βασίζονται σε άριστα επιστημονικά δεδομένα.

Τα ΣΔΕ αποτελούν σημαντικό βήμα για την προστασία ενός είδους και η εφαρμογή τους χρειάζεται παρακολούθηση και ανανέωση σε τακτική βάση, αφού το κάθε ΣΔΕ αναφέρει ότι η χρονική κλίμακα αναθεώρησης κυμαίνεται, ανάλογα με το είδος, από 3 έως 5 έτη (Gallo-Orsi, 2001). Το σχέδιο δράσης περιλαμβάνει όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες για τη βιολογία, την εξάπλωση και την αφθονία του είδους ενδιαφέροντος. Ο κύριος σκοπός ενός σχεδίου δράσης είναι ο καθορισμός των στόχων που θα εξασφαλίσουν τη μακροπρόθεσμη διατήρηση του είδους ενδιαφέροντος και των κατάλληλων δράσεων που απαιτούνται για την επίτευξή τους. Η επαρκής γνώση για την οικολογία των πληθυσμών του είδους, οι ιδιότητες των οικοσυστημάτων στα οποία ζουν και η επίδραση του ανθρώπινου παράγοντα, είναι θεμελιώδη προαπαιτούμενα για τον κατάλληλο προσδιορισμό των στόχων και των δράσεων.

Το 2008, συντάχθηκε το Διεθνές ΣΔΕ για τον Ασπροπάρη στην ΕΕ από τη BirdLife International, για λογαριασμό της ΕΕ. Ο τελικός Στόχος του Ευρωπαϊκού Σχεδίου

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

Δράσης ήταν «η βελτίωση του καθεστώτος διατήρησης του Ασπροπάρη στην Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο που θα οδηγήσει στη μετακίνηση του είδους από την κατηγορία Κινδυνεύον (E) του Κόκκινου Καταλόγου σε αυτή του Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC), ώστε τελικά να επιτευχθεί ευνοϊκό καθεστώς διατήρησης τους είδους στην Ευρώπη» (Iñigo *et al.*, 2008). Επιπλέον, ο Στόχος του Σχεδίου Δράσης ήταν η μετακίνηση του Ευρωπαϊκού πληθυσμού του είδους από την κατηγορία «Κινδυνεύον» στην κατηγορία «Τρωτό» σε Ευρωπαϊκό επίπεδο έως το 2018 μέσω αύξησης του πληθυσμού από το 2015 και μετά. Στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE+ «Η Επιστροφή του Ασπροπάρη», συντάχθηκε από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία το Εθνικό Σχέδιο Δράσης (ΕΣΔ) για τον Ασπροπάρη στην Ελλάδα, με άμεσο στόχο την αποτροπή της εξαφάνισης του είδους και την αποκατάσταση των πληθυσμών του σε «ευνοϊκό καθεστώς διατήρησης» στις περιοχές αναπαραγωγής του στην Ελλάδα. Ευελπιστούμε ότι το ΕΣΔ θα παράσχει το πλαίσιο για τη διατήρηση του είδους σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, με βάση τον αποτελεσματικό συντονισμό φορέων, υπηρεσιών και δράσεων.

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Το παρόν Εθνικό Σχέδιο Δράσης (ΕΣΔ) αφορά στην προστασία του Ασπροπάρη (*Neophron percnopterus*), ένα παγκοσμίως απειλούμενο είδος, το οποίο κινδυνεύει με εξαφάνιση στην χώρα μας και έχει καταταχτεί ως «Κρισίμως Κινδυνεύον» στο Κόκκινο Βιβλίο Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας.

Ο Ασπροπάρης αποτελεί το μοναδικό μεταναστευτικό είδος γύπα (πτωματοφάγο αρπακτικό) από τα τέσσερα είδη που απαντώνται στην Ευρωπαϊκή ήπειρο. Η παγκόσμια κατανομή του περιλαμβάνει την ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου μέχρι την κεντρική Ασία (όπου αναπαράγεται) καθώς και την υποσαχάρια Αφρική και την ινδική υποήπειρο (όπου διαχειμάζει). Ο παγκόσμιος πληθυσμός του είδους εκτιμάται στα 21.900-30.000 άτομα ενώ ο Ευρωπαϊκός στα 3.300-5.050 ζευγάρια με τα περισσότερα να ενδημούν στην Ιβηρική Χερσόνησο (1.300 ζευγάρια) και την Ανατολία της Τουρκίας (1.300-3000 ζευγάρια).

Το είδος έχει υποστεί δραματική μείωση σε παγκόσμια κλίμακα (50-75%) με πιο σημαντική αιτία θνησιμότητας την δευτερογενή δηλητηρίαση λόγω της χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων για τον παράνομο έλεγχο σαρκοφάγων θηρευτών ή έμμεσης κατανάλωσης κτηνιατρικών σκευασμάτων, όπως συνέβη στην Ινδία με την δικλοφενάκη που εφαρμοζόταν ως αντιφλεγμονώδες στα κατοικίδια ζώα αλλά αποδείχθηκε εξαιρετικά τοξική για τα νεκροφάγα είδη. Η δεύτερη πιο σημαντική αιτία της μείωσης είναι η χαμηλή διαθεσιμότητα τροφής λόγω εγκατάλειψης παραδοσιακών αγροτικών πρακτικών συμπεριλαμβανομένης και της βελτίωσης των συνθηκών υγιεινής (σύμφωνα με τους κανονισμούς της ΕΕ για την απόρριψη των ζωικών υποπροϊόντων και την διάθεση των νεκρών ζώων). Ανερχόμενη απειλή αποτελεί η επέκταση των αιολικών σταθμών παραγωγής ενέργειας και των συνοδών εναέριων υποδομών, όπως οι γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικού αφού αυξάνεται ο αριθμός θανάτων λόγω πρόσκρουσης σε πτερωτές ανεμογεννητριών ή καλώδια ρεύματος. Επιπλέον μία σημαντική αλλά άγνωστη μέχρι πρόσφατα φυσική αιτία θνησιμότητας είναι ο πνιγμός αφού 9 στα 10 νεαρά άτομα που γεννιούνται στην Βαλκανική Χερσόνησο αποδείχτηκε πως χάνονται στο Αιγαίο και την Μεσόγειο κατά την πρώτη τους μετανάστευση.

Στην Ελλάδα, αν και κοινός καλοκαιρινός επισκέπτης στην ηπειρωτική Ελλάδα το είδος έχει ουσιαστικά καταρρεύσει. Ο πληθυσμός του από 250 αναπαραγόμενα ζευγάρια την δεκαετία του 1980, μειώθηκε σε 10 ενεργές επικράτειες σε Ήπειρο,

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη (*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

Θεσσαλία και Θράκη και 8 ζευγάρια με αναπαραγωγική επιτυχία 50-75% (δεδομένα 2015 – LIFE10 NAT/BG/000152).

Με βάση τα παραπάνω το ΕΣΔ για τον Ασπροπάρη αναγνωρίζει και τεκμηριώνει τις κύριες απειλές για την επιβίωση του είδους στην Ελλάδα και διατυπώνει τις κύριες δράσεις άμεσης προτεραιότητας που πρέπει να ληφθούν για τη διατήρηση του πληθυσμού του αναζητώντας παράλληλα, διαχειριστικά εργαλεία και πηγές χρηματοδότησης για τη μακροπρόθεσμη επιβίωση του. Ειδικότερα οι στόχοι του ΕΣΔ είναι: (α) η βελτίωση βασικών δημογραφικών παραμέτρων όπως η βιωσιμότητα και η αναπαραγωγική επιτυχία μέσω της μείωσης της θνησιμότητας λόγω δηλητηρίασης και της αύξησης της διαθεσιμότητας τροφής, (β) η καλύτερη διαφύλαξη των μεταναστευτικών διαδρόμων των Βαλκανικών πληθυσμών διαμέσου της Ελλάδας, (γ) η παρακολούθηση και η έρευνα, (δ) η ενεργός συμμετοχή της διοίκησης/φορέων/κοινού και (ε) η ανακήρυξη του είδους σε *ναυαρχίδα για τη διατήρηση των παραδοσιακών αγροσυστημάτων* στην ηπειρωτική Ελλάδα. Οι στόχοι του ΕΣΔ απορρέουν από την ενωσιακή και εθνική νομοθεσία και ειδικότερα από τον Νόμο 3937/2011 για τη «*Διατήρηση της βιοποικιλότητας*», όπου πρέπει να υλοποιηθούν σχέδια διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών και των προστατευόμενων ειδών/ενδιαιτημάτων, την ΚΥΑ 8353/276/Ε103 (ΦΕΚ 415/Β/23-2-2012) με τα μέτρα διατήρησης για τις ΖΕΠ και τα είδη χαρακτηρισμού τους (όπου σε 15 ΖΕΠ ο Ασπροπάρης αποτελεί είδος χαρακτηρισμού), καθώς και στο πλαίσιο υλοποίησης της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής στην Ελλάδα, (προγραμματική περίοδος 2014-2020) με αγροπεριβαλλοντικά μέτρα, τα οποία μπορούν να ωφελήσουν έμμεσα τη διατήρηση όλων των γυπών μέσω της εκτατικοποίησης της κτηνοτροφίας.

Οι πιο σημαντικές και επείγουσες δράσεις που πρέπει να υλοποιηθούν για να μειωθεί η θνησιμότητα του είδους είναι η αποτελεσματική μείωση της δηλητηρίασης μέσω της κατάρτιση ενός Εθνικού Σχεδίου Δράσης που θα προβλέπει την ανάπτυξη ενός στοχευμένου νομικού πλαισίου, τη δημιουργία εξειδικευμένου σώματος που θα ασχολείται με το πρόβλημα της χρήσης των δηλητηριασμένων δολωμάτων, τον ορισμό εξειδικευμένων εργαστηρίων για τη διερεύνηση των περιστατικών δηλητηρίασης (νεκροψία, τοξικολογικές αναλύσεις κ.λπ) ώστε να τεκμηριώνονται και να στοιχειοθετούνται οι σχετικές υποθέσεις στα δικαστήρια, τη δημιουργία ομάδων ανίχνευσης των δηλητηριασμένων δολωμάτων με ειδικά εκπαιδευμένους σκύλους και την παροχή ελληνικών ποιμενικών και ηλεκτροφόρων περιφράξεων στους παραγωγούς για τη μείωση των απωλειών σε ζωικό κεφάλαιο. Επίσης εξαιρετικά σημαντική είναι και η βελτίωση του συστήματος γεωργικών αποζημιώσεων ενταγμένα σε σχετικά αγροπεριβαλλοντικά μέτρα προστασίας και ανάπτυξης εκτατικών μορφών γεωργίας. Δράσεις για την αποτροπή και

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη (*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

ελαχιστοποίηση του κινδύνου θνησιμότητας που προκαλείται από τις ανεμογεννήτριες είναι η δημιουργία χαρτών ευαισθησίας κινδύνου και ζωνών αποκλεισμού καθώς και η σύνταξη ειδικών προτάσεων για ολοκληρωμένες Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, η μόνωση των πυλώνων και η υπογειοποίηση των καλωδίων. Αναγκαία είναι επίσης η συνέχιση της δορυφορικής παρακολούθησης και η ανάλυση των δεδομένων αυτής, για την αναγνώριση των μεταναστευτικών διαδρομών των πουλιών με στόχο την καταπολέμηση των πηγών θνησιμότητας και της ορθής χωροθέτησης αιολικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Παράλληλα για την αύξηση της διαθεσιμότητας τροφής, απαιτείται άμεσα η δημιουργία ενός δικτύου σταθμών παροχής τροφής αφού προηγηθεί η ανάπτυξη των γενικών κατευθυντήριων γραμμών για την παροχή τροφής σε αρπακτικά πουλιά καθώς και η εμπλοκή των αρμόδιων αρχών για την ύπαρξη επαρκών κανονισμών/διαδικασιών που θα περιλαμβάνουν και τη διατήρηση των παραδοσιακών αγροτικών πρακτικών και της εκτατικοποίησης της κτηνοτροφίας.

Απαραίτητο ωστόσο είναι, η πολιτεία να εξασφαλίσει ότι οι ανάγκες ειδών όπως ο Ασπροπάρης αλλά και δράσεις διατήρησης θα ενσωματωθούν στα Επιχειρησιακά Προγράμματα και Στρατηγικά Σχέδια της Ελλάδας για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 και στις δυνατότητες χρηματοδότησης τους. Συνεπώς το ΕΣΔ εκτός από την εξειδίκευση των επιμέρους δράσεων και των αρμόδιων φορέων υλοποίησης αναζητά και τα κατάλληλα χρηματοδοτικά μέσα. Συνολικά το κόστος για την υλοποίηση των προτεινόμενων δράσεων του ΕΣΔ την επόμενη δεκαετία αποτιμάται σε 1,3-1,7 εκ. €, με κύριες πηγές χρηματοδότησης τον τακτικό προϋπολογισμό των Υπουργείων Περιβάλλοντος & Ενέργειας (*Πράσινο Ταμείο*) και Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων (*Κεντρικό Ταμείο Γεωργίας & Κτηνοτροφίας*), και τα Ευρωπαϊκά Ταμεία όπως το Ταμείο Συνοχής (*Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη*), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (*Προγράμματα Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευσης & Διά Βίου Μάθησης*), Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (*ενισχύσεις ΚΑΠ & Προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης*), το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (*Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα*) και το Ευρωπαϊκό χρηματοδοτικό εργαλείο για το Περιβάλλον (*προγράμματα LIFE*). Το 35% περίπου του κόστους των προτεινόμενων δράσεων υψηλής προτεραιότητας αφορά στη μείωση της θνησιμότητας μέσω της καταπολέμησης της χρήσης των δηλητηριασμένων δολωμάτων (*διάθεση ποιμενικών σκύλων και ηλεκτρικών φραχτών σε παραγωγούς για προστασία ζωικού κεφαλαίου από σαρκοφάγα*), το 13% την έρευνα (*παρακολούθηση αναπαραγωγικής επιτυχίας και ανάλυση βιωσιμότητας πληθυσμού, τηλεμετρία και μελέτη διαδρομών μετανάστευσης, μοντέλα καταλληλότητας και χρήσης ενδιαιτήματος*) και μόλις το 10% την αύξηση της βιωσιμότητας και της αναπαραγωγικής επιτυχίας μέσω παροχής συμπληρωματικής τροφής (*λειτουργία δικτύου ταϊστρών*). Το 20% του

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη (*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

προτεινόμενου προϋπολογισμού του ΕΣΔ αφορά στη μείωση της θνησιμότητας του είδους λόγω ηλεκτροπληξίας (μόνωση προβληματικών καλωδίων σε ακτίνα 5 km από φωλιές και προ-μεταναστευτικές συγκεντρώσεις) αλλά κρίνεται ως δράση μεσαίας προτεραιότητας.

Το χρονικό πλαίσιο του παρόντος Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τον Ασπροπάρη στην Ελλάδα ορίζεται στα 5 έτη (από το 2016 έως το 2021). Η αξιολόγησή του, θα πραγματοποιηθεί με βάση τους καθορισμένους στόχους του και τα απτά του αποτελέσματα, δηλαδή, αύξηση του πληθυσμού και μείωση των ανθρωπογενών περιοριστικών παραγόντων. Το 2018 προβλέπεται μία πρώτη ενδιάμεση αξιολόγηση, ενώ η τελική αξιολόγηση και αναθεώρηση του ΕΣΔ θα πραγματοποιηθεί το 2021 και θα περιλαμβάνει προτάσεις για την επόμενη δεκαετία.

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Ασπροπάρης (*Neophron percnopterus*) είναι ένα παγκοσμίως απειλούμενο είδος, που ανήκει στην κατηγορία «Κινδυνεύον» στον Κόκκινο Κατάλογο Απειλούμενων Ζώων της IUCN (κριτήρια IUCN: A2bcde+3bcde+4bcde) (BirdLife International, 2012). Το είδος περιλαμβάνεται επίσης στο Παράρτημα I της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ για τα Άγρια Πτηνά, στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης, στο Παράρτημα II της CITES και στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βόννης (Iñigo *et al.* 2008, ενότητα 1.5). Το είδος προστατεύεται από την Εθνική Νομοθεσία με την Κοινή Υπουργική Απόφαση Η.Π. 37338/1807/Ε.103/1-9-10 (ΦΕΚ 1495/Β/6-9-10) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, «Περί διατηρήσεως των άγριων πτηνών», του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ». Επίσης ο Ασπροπάρης ανήκει στην κατηγορία «Κρισίμως Κινδυνεύον» του Κόκκινου Βιβλίου των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (Σιδηρόπουλος & Τσιακίρης, 2009).

Ο Ασπροπάρης είναι ευρέως εξαπλωμένος σε όλη τη Δυτική Παλαιαρκτική, και κατά την αναπαραγωγή εξαπλώνεται από τη νότια Ευρώπη ως τη βόρεια Αφρική και από τη δυτική ως τη νότια Ασία στα ανατολικά (Cramp & Simmons, 1980). Το χειμώνα, οι Ευρωπαϊκοί πληθυσμοί μεταναστεύουν στην Αφρική, νοτίως της Σαχάρας, εντός της ζώνης παραμονής μόνιμων πληθυσμών του είδους και εντός του Σαχέλ (Iñigo *et al.*, 2008). Στην Ελλάδα, το είδος ήταν στο παρελθόν πολύ κοινός καλοκαιρινός επισκέπτης με μεγάλη εξάπλωση που κάλυπτε όλη την ηπειρωτική χώρα και ορισμένα νησιά (Handrinos & Akriotis, 1997). Σήμερα, ο Ασπροπάρης είναι σπάνιος καθώς ο πληθυσμός του έχει καταρρεύσει με μόνο 10 ενεργές επικράτειες και τα ελάχιστα ζευγάρια που έχουν απομείνει να εντοπίζονται κυρίως στη Θράκη και τη Θεσσαλία (δεδομένα 2015 - Πρόγραμμα LIFE10 NAT/BG/000152).

Ο Ασπροπάρης είναι ο μικρότερος από τους τέσσερις γύπες της Ευρώπης. Το πτέρωμα του ενήλικου είναι λευκό, με μαύρα πρωτεύοντα. Αναζητά την τροφή του σε ανοιχτές, συχνά άγονες, πεδινές και ορεινές περιοχές. Οι πηγές τροφής του είναι ποικίλες και περιλαμβάνουν πτώματα ζώων μικρού και μεσαίου μεγέθους, χελώνες, περιπτώματα, έντομα, μικρά σπονδυλόζωα και αυγά (Cramp & Simmons, 1980). Ζει συνήθως μοναχικά, αλλά μεγάλες συγκεντρώσεις παρατηρούνται σε χωματερές ή ταΐστρες (π.χ. σταθμοί παροχής συμπληρωματικής τροφής) ενώ τα πουλιά που δεν αναπαράγονται κουρνιάζουν μαζί. Είναι από τα λίγα είδη που χρησιμοποιούν εργαλεία, ρίχνοντας πέτρες σε αυγά για να σπάσουν το κέλυφος (van Lawick-

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη (*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

Goodall & H. van Lawick, 1966). Ο Ασπροπάρης φωλιάζει σε σπηλιές ή άκρες γκρεμών, σε σχισμές και βραχώδεις εξάρσεις, συχνά κοντά σε οικισμούς (Iñigo *et al.*, 2008). Το θηλυκό γεννάει 1-2 αυγά, σπανίως 3, συνήθως από τα τέλη Μαρτίου έως τα τέλη Απριλίου και τα αυγά επωάζονται και από τους δύο γονείς.

Ο παγκόσμιος πληθυσμός κυμαίνεται στα 21.900-30.000 άτομα. Ο Ευρωπαϊκός πληθυσμός εκτιμήθηκε στα 3.300-5.050 αναπαραγόμενα ζευγάρια (α.ζ.) το 2006 (Iñigo *et al.*, 2008), στην κεντρική Ασία βρίσκονταν λιγότερα από 2.000 α.ζ., στην Ινδία πλέον λίγες χιλιάδες ζευγάρια, στη Μέση Ανατολή γύρω στα 1.000 ζευγάρια, ενώ άλλα 1.000-2.000 ζευγάρια βρίσκονται στην Αφρική (BirdLife International, 2013b). Ο Ευρωπαϊκός πληθυσμός του Ασπροπάρη υπέστη μείωση κατά 50% τα τελευταία 50 χρόνια (BirdLife International, 2004). Η Ισπανία διαθέτει το μεγαλύτερο πληθυσμό στην Ευρώπη με περίπου 1.300 ζευγάρια. Έχει σημειωθεί μεγάλη μείωση των αναπαραγόμενων πληθυσμών των Βαλκανίων, όπου στη Βουλγαρία υπάρχουν 27-28 ενεργές επικράτειες (ή 24-27 αναπαραγόμενα ζευγάρια στις χρονιές 2014-2015) ενώ στην Ελλάδα βρίσκονται 10 ενεργές επικράτειες (μόνο 9 α.ζ. το 2014 και 8 το 2015) (LIFE10 NAT/BG/000152). Η μείωση των πληθυσμών έχει αποδοθεί στην πρωτογενή και δευτερογενή δηλητηρίαση, την απώλεια και την υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων, την έλλειψη τροφής και την εγκατάλειψη της εκτατικής κτηνοτροφίας, την ηλεκτροπληξία από τις γραμμές μεταφοράς ρεύματος, τις προσκρούσεις σε ανεμογεννήτριες και την ανθρώπινη όχληση (Iñigo *et al.*, 2008).

Το παρόν Εθνικό Σχέδιο Δράσης (ΕΣΔ) φιλοδοξεί να παράσχει το πλαίσιο για τη διατήρηση του Ασπροπάρη στην Ελλάδα. Η επιτυχής υλοποίηση του σχεδίου απαιτεί αποτελεσματικό διεθνή συντονισμό οργανισμών και δράσεων. Το ΕΣΔ αναγνωρίζει τις κύριες απειλές και τις κύριες δράσεις που πρέπει να ληφθούν για την ενίσχυση του πληθυσμού του είδους και την αποκατάσταση των ενδιαιτημάτων του στην Ελλάδα, καλύπτοντας τον αναπαραγόμενο πληθυσμό του είδους. Η αναφορά για το είδος, «Ο Ασπροπάρης – Η κατάσταση του είδους στην Ελλάδα», που συνοδεύει αυτό το Σχέδιο Δράσης περιλαμβάνει πληροφορίες για την ταξινόμηση του είδους, την εξάπλωση και το πληθυσμό του σε παγκόσμιο και εθνικό επίπεδο, λεπτομέρειες για τον κύκλο ζωής του (αναπαραγωγή, διατροφή, απαιτήσεις ενδιαιτήματος, μετανάστευση και διαχείριση). Περιγράφει επίσης το καθεστώς προστασίας και τα μέτρα διατήρησης που έχουν ήδη ληφθεί, σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, καθώς και τους περιοριστικούς παράγοντες και τις απειλές που οδήγησαν στην κατάρρευση του είδους στους τόπους αναπαραγωγής. Το Α' Μέρος του παρόν εγγράφου αναφέρεται στους στόχους του ΕΣΔ έως το 2021, ενώ το Β' Μέρος καταγράφει τις δράσεις/προγράμματα που θα υλοποιηθούν μέσω του ΕΣΔ.

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

Σε γενικές γραμμές, ο στόχος/όραμα του ΕΣΔ για τον Ασπροπάρη στην Ελλάδα έως το 2021, (Α' Μέρος – ενότητα 1.1) είναι η αποτροπή της εξαφάνισης του είδους, η ανάσχεση της πρόσφατης ραγδαίας μείωσης και, τέλος, η βελτίωση των προοπτικών διατήρησης μέσω της αύξησης του πληθυσμού και της επανεποίησης τμήματος της προηγούμενης εξάπλωσής του. Τα βήματα αυτά, αν και δεν αρκούν για τη μεταβολή του εθνικού καθεστώτος προστασίας, θα συνεισφέρουν τελικά στη βελτίωση της κατάταξης του είδους στον Ελληνικό Κόκκινο Κατάλογο στο μακροπρόθεσμο μέλλον. Με άλλα λόγια, το ΕΣΔ στοχεύει στη *διατήρηση και αποκατάσταση των πληθυσμιακών επιπέδων του είδους στις περιοχές αναπαραγωγής σε «ευνοϊκό καθεστώς διατήρησης» μακροπρόθεσμα, και στη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης διατήρησής του και των ενδιαιτημάτων του.* Οι συγκεκριμένοι στόχοι του ΕΣΔ για τον Ασπροπάρη στην Ελλάδα (Α' Μέρος – ενότητα 1.2) είναι: (α) ανάσχεση της δριμείας μείωσης του είδους που λαμβάνει χώρα τα τελευταία χρόνια, (β) καλύτερη διαφύλαξη των μεταναστευτικών διαδρόμων των Βαλκανικών πληθυσμών διαμέσου της Ελλάδας και (γ) η εξασφάλιση ότι το είδος θα αποτελέσει ναυαρχίδα για τη διατήρηση των παραδοσιακών ποιμενικών συστημάτων στην ηπειρωτική Ελλάδα και θα λάβει την απαραίτητη προσοχή και επαρκή προστασία από κυβερνητικούς και μη-κυβερνητικούς φορείς.

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

ΜΕΡΟΣ 1

ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΡΑΣΗΣ

Προσχέδιο

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

1.1. ΌΡΑΜΑ/ΣΤΟΧΟΣ

Ο στόχος του Ελληνικού Σχεδίου Δράσης για το Είδος, που πρέπει να επιτευχθεί έως το 2021, είναι η ανάσχεση της πρόσφατης απότομης μείωσης και κατ' επέκταση η αποτροπή της εξαφάνισης του Ασπροπάρη στην Ελλάδα.

1.2. ΣΤΟΧΟΙ

Οι επιμέρους στόχοι του σχεδίου δράσης περιλαμβάνονται στους παρακάτω άξονες:

1. Πληθυσμιακή διατήρηση

Διακοπή της μείωσης του πληθυσμού μέσω της δημιουργίας ασφαλών περιοχών αναπαραγωγής με μειωμένο ρίσκο δηλητηρίασης, σύγκρουσης με ανεμογεννήτριες και ηλεκτροπληξίας, αυξημένη διαθεσιμότητα τροφής και μειωμένη όχληση κοντά στις φωλιές.

2. Παρακολούθηση και έρευνα

- i) Συνέχιση του προγράμματος παρακολούθησης του είδους
- ii) Έρευνα για τους λόγους θνησιμότητας και για την βιωσιμότητα του είδους
- iii) Αξιολόγηση της επικινδυνότητας της βιοσυσσώρευσης
- iv) Έρευνα για την ενίσχυση του πληθυσμού

3. Θεσμικό πλαίσιο

- i) Υιοθέτηση του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Δράσης κατά των Δηλητηριασμένων Δολωμάτων και δημιουργία περιφερειακών επιτροπών προκειμένου να ελαχιστοποιείται η πιθανότητα δηλητηρίασης.
- ii) Εναρμόνιση της εθνικής έννομης τάξης με τους σχετικούς Ευρωπαϊκούς Κανονισμούς προκειμένου να εξασφαλίζεται ο αποτελεσματικός συντονισμός δράσεων διατήρησης
- iii) Κύρωση και ενσωμάτωση διεθνών νομοθετικών εργαλείων για να εξασφαλιστεί ο αποτελεσματικός συντονισμός της διεθνούς συνεργασίας.
- iv) Απαγόρευση της κτηνιατρικής χρήσης της Δικλοφενάκης στην Ελλάδα
- v) Τροποποίηση της υφιστάμενης εθνικής νομοθεσίας προς το σκοπό της αποτελεσματικότερης προστασίας του Ασπροπάρη

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη (*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

4. Επικοινωνία και εκπαίδευση

- i) Εκπαίδευση του προσωπικού των αρμόδιων υπηρεσιών στην ορθή αντιμετώπιση περιστατικών δηλητηριασμένων δολωμάτων στις περιοχές εφαρμογής του ΕΣΔ.
- ii) Ενημέρωση και εκπαίδευση των ομάδων ενδιαφέροντος σε θέματα που αφορούν την προστασία του είδους στις περιοχές εφαρμογής του ΕΣΔ.
- iii) Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα που αφορούν την προστασία του είδους

1.3. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

- i. Ανάσχεση της μεγάλης μείωσης του Ασπροπάρη που συνέβη τα τελευταία χρόνια.
- ii. Σταθεροποίηση του αναπαραγόμενου πληθυσμού
- iii. Αύξηση του αριθμού των περιπλανώμενων πουλιών μέχρι το 2021
- iv. Μεγαλύτερη προστασία των μεταναστευτικών διαδρόμων των Βαλκανικών πληθυσμών που διασχίζουν την Ελλάδα.
- v. Το είδος ανακηρύσσεται ως ναυαρχίδα για τη διατήρηση των παραδοσιακών ποιμενικών συστημάτων στην ηπειρωτική Ελλάδα και λαμβάνει συντονισμένη προσοχή και επαρκών προσπάθειών διατήρησης από κυβερνητικούς και μη-κυβερνητικούς φορείς.

1.4. ΚΥΡΙΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ/ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Δεδομένου του εξαιρετικά μικρού αναπαραγόμενου πληθυσμού του Ασπροπάρη στην Ελλάδα, απαιτούνται άμεσες δράσεις για την εξάλειψη των περιοριστικών παραγόντων που αυξάνουν τη θνησιμότητα των νεαρών και ενήλικων πουλιών ή μειώνουν τον αναπαραγωγικό ρυθμό των ενεργών ζευγαριών. Στην παρούσα κατάσταση του πληθυσμού, η απώλεια έστω και λίγων ατόμων έχει σοβαρή επίδραση και μπορεί να οδηγήσει στην τελική εξαφάνιση του είδους από τις τελευταίες περιοχές που αναπαράγεται, συγκεκριμένα στη Θράκη και τη Θεσσαλία και να θέσει σε κίνδυνο το μέλλον του είδους στα Βαλκάνια συνολικά, καθιστώντας αδύνατη την υλοποίηση περαιτέρω πρωτοβουλιών διατήρησης στις περιοχές αυτές.

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

1.4.1. Διακοπή της μείωσης και σταθεροποίηση του πληθυσμού στους τρεις πυρήνες του είδους

1.4.1.1. Μείωση του κινδύνου δηλητηρίασης λόγω της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων

Η παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων είναι μία κοινή και διαδεδομένη πρακτική ενάντια σε είδη της άγριας πανίδας (αλεπούδες, ασβοί, κουνάβια, λύκοι, αρκούδες, αγριογούρουνα, κόρακες κ.λπ.) που μπορούν να προκαλέσουν ζημιά στην αγροτική και κτηνοτροφική παραγωγή (συμπεριλαμβανομένων των μελισσιών) ή να μειώσουν τα θηράματα (π.χ. λαγός). Η πρακτική αυτή είναι αρκετά συχνή και για την εξόντωση σκύλων είτε αδέσποτων είτε εργασίας (κυνηγετικοί και ποιμενικοί σκύλοι). Η παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων αποτελεί την κύρια απειλή για τον Ασπροπάρη στην Ελλάδα και είναι υπεύθυνη για τη δραματική μείωση του πληθυσμού του είδους τις τελευταίες δεκαετίες. Οι παρακάτω υποδράσεις είναι βασικές για την αποτροπή της θνησιμότητας ατόμων Ασπροπάρηδων από τα δηλητήρια.

1.4.1.1.1. Εντατικοποίηση περιπολιών/ελέγχων/εποπτείας

Η εντατικοποίηση της φύλαξης, της εποπτείας και των ελέγχων των περιοχών που απαντά ο Ασπροπάρης μέσα από συντονισμένες ενέργειες των αρμόδιων υπηρεσιών στη φύλαξη/επόπτευση, αποτελεί μείζονος σημασίας μέτρο για την μείωση της πιθανότητας χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων και την άμεση διαχείριση περιστατικών δηλητηρίασης. Ο συντονισμός των εμπλεκόμενων αρμόδιων φορέων στη φύλαξη στις περιοχές ενδιαφέροντος για τον Ασπροπάρη θα βασίζεται στις κατευθυντήριες γραμμές και αποφάσεις που θα προκύψουν από τις Περιφερειακές Επιτροπές που θα δημιουργηθούν σύμφωνα με τη δράση 1.4.3.4. Σε περιπτώσεις ύπαρξης περιορισμών όπως η έλλειψη κονδυλίων, εξοπλισμού κ.ά., θα διενεργούνται μικτές περιπολίες με τη συμμετοχή αρμόδιων για τη φύλαξη φορέων, με βάση τη δυνατότητα φύλαξης εστιασμένης στο θέμα των δηλητηριασμένων δολωμάτων.

Η εντατικοποίηση της φύλαξης θα βοηθήσει επίσης να αποτραπούν οι ενδεχόμενες περιπτώσεις λαθροθηρίας του Ασπροπάρη, και ιδιαιτέρως, στη μείωση περιπτώσεων κλοπής αυγών, πρακτική αρκετά διαδεδομένη στους διεθνείς κύκλους παρανόμων συλλεκτών αυγών.

1.4.1.1.2. Καταγραφή περιστατικών δηλητηρίασης και δημιουργία χαρτών επικινδυνότητας

Για τη σωστή καταγραφή και αποτίμηση της έντασης του φαινομένου της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων καθώς και τη χωρική

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη (*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

παρουσίαση του, κρίνεται απαραίτητη η χρήση ενός πρωτυποποιημένου μοναδικού πρωτοκόλλου καταγραφής στους τρεις πυρήνες εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης. Τα καταγραμμένα δεδομένα θα αποστέλλονται και θα καταχωρούνται από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία στην υφιστάμενη Βάση δεδομένων που έχει δημιουργηθεί για αυτό το σκοπό στο πλαίσιο του Προγράμματος LIFE10 NAT/BG/000152, μέχρις ότου περιέλθει η διαχείρισή της σε αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

1.4.1.1.3. Διάθεση ηλεκτρικών περιφράξεων σε χρήστες γης

Οι ζημιές που προκαλούνται στη φυτική και κτηνοτροφική παραγωγή από είδη της άγριας πανίδας αποτελούν σύνθετο κίνητρο για την παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων. Στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 (Μέτρο 4.4.1 «Προστασία της γεωργοκτηνοτροφικής δραστηριότητας από την Αρκούδα») προβλέπεται η παραχώρηση ηλεκτρικής περίφραξης σε αγρότες, κτηνοτρόφους και μελισσοκόμους όταν δραστηριοποιούνται σε περιοχές που είναι βίοτοποι αρκούδας. Συνεπώς, η διάθεση ηλεκτρικών περιφράξεων μέσω του ΠΑΑ 2014-2020 αλλά και μέσω άλλου χρηματοδοτικού εργαλείου σε χρήστες γης (κτηνοτρόφους, αγρότες και μελισσοκόμους) που δραστηριοποιούνται στις περιοχές όπου απαντά ο Ασπροπάρης και που πλήττονται από ζημιές που προκαλεί η άγρια πανίδα συνιστά απαραίτητο μέτρο για την εξάλειψη ενός σημαντικού κινήτρου.

1.4.1.2. Μείωση του κινδύνου σύγκρουσης σε ανεμογεννήτριες μέσω του καθορισμού ζωνών αποκλεισμού

Ακόμα και ένα μικρό ποσοστό θνησιμότητας Ασπροπάρηδων, με ή χωρίς αναπαραγωγική επικράτεια, η οποία οφείλεται στις συγκρούσεις με τις ανεμογεννήτριες, μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τη βιωσιμότητα του πληθυσμού του είδους. Επομένως για την αποτροπή και ελαχιστοποίηση του κινδύνου θνησιμότητας που προκαλείται από τις ανεμογεννήτριες θα καθοριστούν σε ειδικούς χάρτες, ζώνες αποκλεισμού εγκατάστασης και λειτουργίας ΑΣΠΗΕ εντός ακτίνας 5-8 χλμ (σε εξαιρετικές περιπτώσεις μέχρι και 15-20 χλμ) περιμετρικά των χώρων φωλεοποίησης και τις θέσεις κουρνιάσματος κατά τη μετανάστευση και τις μεταναστευτικές στενωπούς του είδους.

1.4.1.3. Μείωση του κινδύνου ηλεκτροπληξίας και σύγκρουσης με καλώδια του δικτύου μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας μέσω της μόνωσης των πυλώνων και της σήμανσης των καλωδίων

Ομοίως με τις περιπτώσεις συγκρούσεων με ανεμογεννήτριες, για τη μείωση των κρουσμάτων ηλεκτροπληξίας και σύγκρουσης σε καλώδια του δικτύου μεταφοράς

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας θα εφαρμοστεί η χαρτογράφηση των πυλώνων εντός περιοχών στις οποίες υπάρχουν επικράτειες Ασπροπάρη. Χαρτογράφηση θα εφαρμοστεί επίσης και σε περιοχές κουρνιάσματος κατά τη μετανάστευση καθώς και στις μεταναστευτικές στενωπούς του είδους για τον εντοπισμό επικίνδυνων σημείων. Μέσω της χαρτογράφησης θα καθοριστεί επίσης που θα εφαρμοστούν οι τεχνικές παρεμβάσεις, όπως η μόνωση των πυλώνων ή η υπογειοποίηση των καλωδίων. Οι παρεμβάσεις θα υλοποιηθούν σε συνεργασία με τη ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε. και άλλες εμπλεκόμενες υπηρεσίες.

1.4.1.4. Αύξηση της διαθεσιμότητας τροφής μέσω της δημιουργίας ενεργού δικτύου χώρων τροφοδοσίας αρπακτικών πτηνών (ΧΤΑΠ)

Η εγκατάλειψη των παραδοσιακών κτηνοτροφικών πρακτικών και η νομοθεσία που επιτάσσει πιο αυστηρούς υγειονομικούς και κτηνιατρικούς κανόνες, σε συνδυασμό με το κλείσιμο των χωματερών, έχει οδηγήσει στη μείωση της διαθέσιμης τροφής για τον Ασπροπάρη. Η παροχή «ασφαλούς τροφής» στους Ασπροπάρηδες μέσω της δημιουργίας ενός δικτύου χώρων τροφοδοσίας αρπακτικών πτηνών (ΧΤΑΠ) στους τρεις πυρήνες του είδους είναι βασική. Ο σκοπός είναι να υπάρχει σταθερή τροφή τόσο για τα αναπαραγόμενα ζευγάρια όσο και για τα περιπλανώμενα άτομα ώστε να μπορέσουν να εποικίσουν εγκαταλειμμένες επικράτειες. Ο σχεδιασμός και η δημιουργία αυτού του δικτύου θα βασιστεί στα συμπεράσματα του έργου «Προδιαγραφές δημιουργίας και λειτουργίας χώρων τροφοδοσίας αρπακτικών πτηνών στις Περιφέρειες της Χώρας, πλην της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου και Στερεάς Ελλάδας», με κωδικό 12.21.5.1.1 του Ε.Π. ΠΕΡΑ "Υποδομές μεταφορών, περιβάλλον & αειφόρος ανάπτυξη". Σημειώνεται ότι κατά το σχεδιασμό θα πρέπει να συμπεριληφθούν και οι περιοχές κουρνιάσματος κατά τη μετανάστευση αλλά και αυτές στις μεταναστευτικές στενωπούς του είδους.

Η εφαρμογή αυτής της δράσης θα πραγματοποιηθεί παράλληλα με την εναρμόνιση της εθνικής έννομης τάξης με τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 142/2011 της Επιτροπής όπως προβλέπεται στη δράση 1.4.3.3.

1.4.1.5. Μείωση της όχλησης κατά τη φωλεοποίηση για τη βελτίωση της αναπαραγωγικής επιτυχίας

Ο Ασπροπάρης είναι πολύ ευαίσθητος στην όχληση κατά την αναπαραγωγική περίοδο (Απρίλιος – Σεπτέμβριος). Η εξάλειψη της όχλησης στις περιοχές αναπαραγωγής προϋποθέτει τον αυστηρό σχεδιασμό των δραστηριοτήτων (οικονομικές, αναψυχής κ.λπ.) κοντά στις θέσεις φωλιάσματος. Θα πρέπει να διασφαλιστεί η δημιουργία ζωνών προστασίας γύρω από τις φωλιές (τουλάχιστον

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

600 μέτρα σύμφωνα με τη διαθέσιμη βιβλιογραφία) για συγκεκριμένες υποδομές (δρόμους και ορυχεία). Επιπλέον, θα πρέπει να υπάρξει εποχιακή εξαίρεση (Μάρτιος-Σεπτέμβριος) για αθλήματα και δραστηριότητες αναψυχής (αναρρίχηση, αλεξίπτωτο πλαγιάς, ορειβασία, ελικόπτερα, πεζοπορία, motocross, παρατήρηση πουλιών και φωτογραφία άγριας ζωής κ.λπ.), δασοπονικές εργασίες και ασκήσεις του στρατού σε ακτίνα τουλάχιστον 600 μέτρων.

Επίσης, κατά τη διάρκεια της αναπαραγωγικής περιόδου δε θα επιτρέπεται ο φωτισμός επιλεγμένων γκρεμών με φωλιές (κυρίως στα Μετέωρα).

1.4.2. Βελτίωση της παρακολούθησης και της έρευνας για τον Ασπροπάρη στην Ελλάδα

Η περαιτέρω έρευνα για την εξάπλωση, την αναπαραγωγική επιτυχία, τις μεταναστευτικές διαδρομές, τη θνησιμότητα και τη γενετική συμφόρηση του Ασπροπάρη στην Ελλάδα, θα αυξήσει τις απαραίτητες γνώσεις για το είδος για την ορθή εκτέλεση στοχευμένων δράσεων διατήρησης.

1.4.2.1. Συστηματική παρακολούθηση

Η παρακολούθηση των Ασπροπάρηδων κατά την αναπαραγωγική περίοδο θα πραγματοποιείται εντατικά προκειμένου να συλλέγονται τα απαραίτητα πληθυσμιακά δεδομένα (υφιστάμενες επικράτειες, ζευγάρια, αναπαραγωγική επιτυχία κ.λπ.). Η παρακολούθηση θα λαμβάνει χώρα σε όλες τις περιοχές όπου συναντάται το είδος βάσει ενός προτυποποιημένου πρωτοκόλλου παρακολούθησης.

1.4.2.2. Έρευνα για τη θνησιμότητα

Θα καλυφθεί το κενό γνώσης για τα αίτια της θνησιμότητας του Ασπροπάρη στην Ελλάδα μέσω του μαρκαρίσματος με δακτυλίδια και τη δορυφορική παρακολούθηση (τηλεμετρία) νεοσσών και όπου είναι εφικτό ενηλίκων ατόμων. Τα δεδομένα από τους δορυφορικούς πομπούς θα παρέχουν επίσης κρίσιμη πληροφορία σχετικά με τη χωρική αποτύπωση της χρήσης ενδιαίτηματος και των διαδρομών μετανάστευσης του είδους που θα είναι ιδιαίτερα χρήσιμη στις δράσεις όπως περιγράφονται στις δράσεις 1.4.1.2, 1.4.1.3 και 1.4.1.5.

Θα σχεδιαστεί και θα εφαρμοστεί σε όλες τις περιοχές όπου συναντάται το είδος ένα βιοϊατρικό πρωτόκολλο που θα αναλύει τις αιτίες θανάτου κάθε νεκρού Ασπροπάρη που θα εντοπίζεται.

1.4.2.3. Μελέτη της βιωσιμότητας του είδους

Η ανάπτυξη ενός μοντέλου Ανάλυσης Βιωσιμότητας Πληθυσμού (ΑΒΠ) είναι κρίσιμη προκειμένου να αποδειχθούν και να αξιολογηθούν έγκαιρα τα πιο κατάλληλα μέτρα που θα διασφαλίζουν την επιβίωση του είδους στη χώρα. Η παράλληλη ανάπτυξη μοντέλων καταλληλότητας ενδιαιτημάτων/κατανομής του είδους στην Ελλάδα θα βοηθήσει ιδιαίτερα προς την ίδια κατεύθυνση.

1.4.2.4. Αξιολόγηση της επικινδυνότητας της βιοσυσσώρευσης

Η παρουσία μόλυβδου στη διατροφική αλυσίδα του Ασπροπάρη, που μπορεί να προκαλέσει σοβαρά προβλήματα υγείας μέχρι και θάνατο λόγω της βιοσυσσώρευσης στον οργανισμό τους, αποτελεί δυνητικά σοβαρό κίνδυνο για την επιβίωση του είδους που πρέπει να μελετηθεί. Γι' αυτό τον σκοπό θα πραγματοποιηθούν δειγματοληπτικές εξετάσεις μολύβδου σε μεγάλα αρπακτικά πουλιά στα κέντρα περίθαλψης για να αξιολογηθεί η ύπαρξη και η σοβαρότητα αυτής της απειλής.

1.4.2.5. Έρευνα για την ενίσχυση του πληθυσμού

Η κρίσιμη κατάσταση του είδους, το οποίο βρίσκεται στο χείλος της εξαφάνισης από την Ελλάδα, κάνει αναγκαία την αποτίμηση και το σχεδιασμό μίας στρατηγικής για επανεισαγωγή - ενίσχυση του φυσικού πληθυσμού στη χώρα με άτομα από αναπαραγωγή σε αιχμαλωσία. Η φυσική ανάκαμψη του άγριου πληθυσμού είναι σχεδόν αδύνατη λόγω του εξαιρετικού χαμηλού αριθμού πουλιών που έχει απομείνει πλέον στην Ελλάδα, καθώς και λόγω της έντονης παρουσίας συγκεκριμένων απειλών με δύσκολη εξάλειψη (δηλητηριασμένα δολώματα). Ο έγκαιρος σχεδιασμός και η προετοιμασία για αυτή τη δράση ενίσχυσης του φυσικού πληθυσμού συνιστούν απαραίτητα στοιχεία για την άμεση εφαρμογή της επανεισαγωγής όταν θα κριθεί σωστή η στιγμή. Η προετοιμασία θα γίνει μέσω της «μελέτης σκοπιμότητας» που θα φροντίσει να τηρηθούν όλες οι προδιαγραφές της IUCN για τέτοια προγράμματα επανεισαγωγής και θα περιλαμβάνει και μία γενετική μελέτη, η οποία θα προσδιορίσει τον κατάλληλο πληθυσμό «προμηθευτή».

Η Επιτροπή Παρακολούθησης του παρόντος ΕΣΔ θα κληθεί να γνωμοδοτήσει επί της μελέτης σχετικά με την επανεισαγωγή για την ενίσχυση του φυσικού πληθυσμού, καθώς και για το μοντέλο Ανάλυσης Βιωσιμότητας Πληθυσμού της δράσης 2.3 και τέλος την αξιολόγηση όλων των αποτελεσμάτων του παρόντος ΕΣΔ.

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

1.4.3. Νομοθεσία και Πολιτική

1.4.3.1. Υιοθέτηση του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Δράσης κατά των Δηλητηριασμένων Δολωμάτων

Η ύπαρξη ενός Σχεδίου Δράσης κατά των δηλητηριασμένων δολωμάτων που θα αντιμετωπίσει με έναν ενιαίο και συντονισμένο τρόπο σε όλη την Ελληνική Επικράτεια την παράνομη αυτήν πρακτική θεωρείται αναγκαία προϋπόθεση για τη διάσωση του είδους. Η υιοθέτηση του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Δράσης κατά των Δηλητηριασμένων Δολωμάτων, ακολουθώντας τις κατευθύνσεις της Ε.Ε. είναι ο πιο άμεσος και ουσιαστικός τρόπος για τη διαμόρφωση στοχευμένης πολιτικής ενάντια στα δηλητήρια σε εθνικό επίπεδο.

Ο Ν.3937/2011 «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις» προβλέπει στο άρθρο 10 παρ. 2 ότι το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (νυν ΥΠΕΝ), σε συνεργασία με συναρμόδια Υπουργεία και άλλους αρμόδιους φορείς, εκπονεί και εφαρμόζει Σχέδια Δράσης τα οποία στοχεύουν αποκλειστικά και μόνο στην προστασία και διαχείριση ειδών. Ωστόσο, το εν λόγω άρθρο δεν κατοχυρώνει στις διατάξεις του τη δυνατότητα εκπόνησης και εφαρμογής οριζοντίων σχεδίων δράσεως που να στοχεύουν όχι αποκλειστικά στην προστασία ενός είδους, αλλά στην καταπολέμηση πηγών θνησιμότητας που να απειλούν πολλαπλά είδη, όπως τα δηλητηριασμένα δολώματα. Συνεπώς, το εν λόγω άρθρο θα πρέπει να τροποποιηθεί, ώστε να συμπεριληφθεί αντίστοιχη πρόβλεψη για οριζόντιο Σχέδιο Δράσης καταπολέμησης της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων που απειλούν σημαντικά είδη, όπως τα πτωματοφάγα αρπακτικά.

1.4.3.2. Υιοθέτηση του διεθνούς Σχεδίου Δράσης για τον Ασπροπάρη στη Μεταναστευτική του Οδό (Egyptian vulture Flyway Action Plan) και διεθνής συνεργασία

Η Ελλάδα είναι συμβαλλόμενο μέρος της «Σύμβασης για τη διατήρηση των αποδημητικών ειδών της άγριας πανίδας» (Σύμβαση της Βόννης) (Ν. 2719/1999 «Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τη διατήρηση των αποδημητικών ειδών της άγριας πανίδας και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 160/τ. Α'/26.05.1999). Σε αυτό το πλαίσιο, θεωρείται αναγκαία η υιοθέτηση του διεθνούς Σχεδίου Δράσης για τον Ασπροπάρη στη Μεταναστευτική του Οδό (Egyptian vulture Flyway Action Plan) μέσω της κύρωσης και ενσωμάτωσής του στην εθνική έννομη τάξη κατόπιν της έγκρισης αυτού από τη Διάσκεψη των Μερών της Σύμβασης της Βόννης. Το εν λόγω Σχέδιο θα θέσει επίσης το πλαίσιο συνεργασίας και θα συντονίσει τις διεθνείς δράσεις με τις χώρες που μοιράζουν την ίδια διαδρομή μετανάστευσης του Ασπροπάρη. Αυτή η διεθνής δικτύωση και συνεργασία είναι απαραίτητη για τις

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

δράσεις παρακολούθησης και διατήρησης του Βαλκανικού πληθυσμού του Ασπροπάρη, αλλά και για την καλύτερη κατανόηση των μεταναστευτικών του μετακινήσεων, των περιοχών στάθμευσης και των ζητημάτων διατήρησης που προκύπτουν.

1.4.3.3. Εναρμόνιση της εθνικής έννομης τάξης με το Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 142/2011 της Επιτροπής

Κρίνεται ως αναγκαία η εναρμόνιση της εθνικής έννομης τάξης με τον Κανονισμό 142/2011 της Επιτροπής για τον ορθό σχεδιασμό και δημιουργία δικτύου σταθμών παροχής τροφής. Μέσω αυτής της εναρμόνισης θα τεθούν οι γενικές προδιαγραφές για τη δημιουργία και λειτουργία αυτού του δικτύου (περιοχές, εποχές, είδη στόχος κ.λπ.) αλλά και γενικώς για τους σταθμούς παροχής τροφής για όλα τα πτωματοφάγα αρπακτικά πουλιά.

1.4.3.4. Σύσταση τριών Περιφερειακών Επιτροπών (σε Θράκη, Θεσσαλία και Ήπειρο)

Η καταπολέμηση της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων και η αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πρακτικής αυτής στον πληθυσμό απαιτεί τη σύσταση τριών Περιφερειακών Επιτροπών στους τρεις πυρήνες του Ασπροπάρη στην Ελλάδα (Θράκη, Θεσσαλία και Ήπειρο). Οι Περιφερειακές Επιτροπές θα έχουν την εποπτεία, τον προγραμματισμό και τον συντονισμό στοχευμένων δράσεων ενάντια στα δηλητήρια σε τοπικό επίπεδο.

Οι Περιφερειακές Επιτροπές θα αποτελούνται από: έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (Τμήμα διαχείρισης άγριας ζωής και θήρας της Διεύθυνσης Διαχείρισης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος), δύο εκπροσώπους του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (Διεύθυνση Προστασίας Φυτικής Παραγωγής της Γενικής Διεύθυνσης Φυτικής Παραγωγής και Τμήμα Ζωοανθρωπονόσων της Διεύθυνσης Υγείας των Ζώων της Γενικής Διεύθυνσης Βιώσιμης Ζωικής Παραγωγής και Κτηνιατρικής), εκπροσώπους των Τοπικών Δασικών Υπηρεσιών της Οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, εκπροσώπους της Κτηνιατρικής της Οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, εκπροσώπους των Φορέων Διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών εφαρμογής των Επιτροπών, εκπρόσωποι των Δήμων, εκπροσώπους των τοπικών κυνηγητικών ομοσπονδιών και συλλόγων, εκπροσώπους των τοπικών κτηνοτροφικών και αγροτικών ενώσεων /συλλόγων, εκπρόσωπο της Αστυνομίας, εκπροσώπους της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας/WWF Ελλάς.

Οι Περιφερειακές Επιτροπές θα είναι σε επαφή και θα ενημερώνουν σε ετήσια βάση για την πρόδοό τους την Εθνική Ομάδα Παρακολούθησης για τον Ασπροπάρη.

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

1.4.3.5. Απαγόρευση της κτηνιατρικής χρήσης της Δικλοφενάκης στην Ελλάδα

Η Δικλοφενάκη είναι ένα μη στεροειδές αντιφλεγμονώδες φάρμακο που χορηγείται τόσο σε ανθρώπους όσο και σε οικόσιτα ζώα. Η ουσία αυτή αποδείχθηκε εξαιρετικά τοξική για τους γύπες. Η ρητή απαγόρευση της κτηνιατρικής χρήσης της Δικλοφενάκης στη χώρα και η χρήση εναλλακτικών ασφαλών φαρμάκων είναι κρίσιμη και αναγκαία για την επιβίωση του Ασπροπάρη.

1.4.3.6. Τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 4014/2011 και της υπ αριθμ. 8353/276/Ε103/2012 Κοινής Υπουργικής Απόφασης

Δυνάμει του άρθρου 2 της ΚΥΑ υπ. αριθ. 8353/276/2012 τροποποιείται η ΚΥΑ υπ' αριθμ. 37338/1807/2010, και έτσι προστίθεται άρθρο 5B, το οποίο στην περ. 3 αυτού ορίζει ότι: «*Για την εγκατάσταση ΑΣΠΗΕ εντός περιοχών ΖΕΠ, με είδη χαρακτηρισμού ένα από τα ακόλουθα χωροκρατικά ή/και αποικιακά είδη... η προβλεπόμενη στα άρθρα 10 και 11 (παρ. 8,9 και 10) του ν. 4014/2011, ειδική οικολογική αξιολόγηση, εκτός των εξειδικευμένων ορνιθολογικών στοιχείων που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 5Α, να καθορίζει επιπλέον περιμετρική ζώνη αποκλεισμού από φωλιές ή/και αποικίες των προαναφερόμενων ειδών χαρακτηρισμού*» Στα είδη που αναφέρονται είναι και ο Ασπροπάρης. Προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος σύγκρουσης σε ανεμογεννήτριες (βλ. δράση 1.4.1.2 ανωτέρω), θα πρέπει να υπάρξει η αντίστοιχη τροποποίηση στα εν λόγω άρθρα του ν. 4014/2011 και στην παρ.3 του άρθρου 5B της ως άνω ΚΥΑ, ώστε να καθοριστούν κατ' ελάχιστον οι περιμετρικές ζώνες αποκλεισμού από φωλιές Ασπροπάρηδων για εγκατάσταση και λειτουργία ΑΣΠΗΕ, σε ακτίνα 5-8 χλμ περιμετρικά των χώρων φωλεοποίησης και τις θέσεις κουρνιάσματος κατά τη μετανάστευση και τις μεταναστευτικές στενωπούς του είδους. Οι περιμετρικές ζώνες αποκλεισμού θα αποτυπωθούν σε ειδικούς χάρτες κατόπιν τεκμηριωμένης μελέτης.

1.4.3.7. Τροποποίηση των διατάξεων της υπ αριθμ. 8353/276/Ε103/2012 Κοινής Υπουργικής Απόφασης για τη μείωση του κινδύνου ηλεκτροπληξίας

Για την αποφυγή και τη μείωση του κινδύνου ηλεκτροπληξίας ή σύγκρουσης σε πυλώνες και καλώδια μεταφοράς ρεύματος, πρέπει να υπάρξει τροποποίηση των διατάξεων της υπ. αριθ. 8353/276/Ε103/2012 Κοινής Υπουργικής Απόφασης. Πιο συγκεκριμένα να προστεθεί άρθρο που να κατοχυρώνει μέτρα προστασίας και ειδικότερα τη μόνωση πυλώνων και τη σήμανση δικτύων αναφοράς σε ΖΕΠ όπου αναπαράγεται ο Ασπροπάρης αλλά και σε περιοχές που έχουν προκύψει από τη χαρτογράφηση στη δράση 1.4.1.3. Βέλτιστες πρακτικές για τον περιορισμό

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη (*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

φαινομένων ηλεκτροπληξίας και σύγκρουσης σε πυλώνες και καλώδια μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος μπορούν να αντληθούν από τις κατευθυντήριες γραμμές της Σύμβασης της Βόννης¹ (CMS) για την αποφυγή ή τον μετριασμό των επιπτώσεων του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας στα μεταναστευτικά είδη πτηνών.

1.4.3.8. Σύσταση μόνιμης Επιτροπής Παρακολούθησης ΕΣΔ στην Ελλάδα

Η παρακολούθηση του πληθυσμού, των δράσεων διατήρησης αλλά και αυτού καθαυτού του ΕΣΔ απαιτεί τη σύσταση μόνιμης, ολιγομελούς ομάδας εργασίας, που θα έχει την εποπτεία τους, θα επικουρεί στην εκπροσώπηση στους διεθνείς οργανισμούς και στη σύνταξη αναφορών και θα επιμελείται των έκτακτων θεμάτων που ενδεχομένως να προκύπτουν.

1.4.4. Επικοινωνία και εκπαίδευση

Ο άξονας αυτός είναι σημαντικός για τη συνολική επιτυχία του Σχεδίου Δράσης. Οι δράσεις για την ευαισθητοποίηση των αρχών αλλά και των άμεσα εμπλεκόμενων που ζουν στις περιοχές που το είδος τρέφεται ή αναπαράγεται πρέπει να αποτελούν προτεραιότητα, ειδικά αυτές που αφορούν στην όχληση στις φωλιές και τη δηλητηρίαση. Στις πιο σημαντικές περιοχές εξάπλωσης του είδους (Θράκη, Θεσσαλία, Ήπειρος), πρέπει να υλοποιηθούν μεγάλης κλίμακας μακροχρόνια προγράμματα εκπαίδευσης, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των τοπικών κοινωνιών.

1.4.4.1. Διεξαγωγή σεμιναρίων για βελτίωση της αντιμετώπισης περιστατικών δηλητηριασμένων δολωμάτων

Η αποτελεσματικότητα του ελέγχου της παράνομης πρακτικής της χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων και της αντιμετώπισης τέτοιου τύπου περιστατικών συνδέεται άμεσα με την ύπαρξη εκπαιδευμένου προσωπικού, τόσο της Δασοφυλακής όσο και των φυλάκων θήρας των κυνηγετικών οργανώσεων και των εποπτών των Φορέων Διαχείρισης. Για την επίτευξη των παραπάνω θα καθιερωθεί η ετήσια διοργάνωση σεμιναρίων στις τρεις περιοχές - πυρήνες του είδους, όπου το αρμόδιο προσωπικό θα εκπαιδευτεί σε θέματα σχετικής νομοθεσίας, οικολογίας της άγριας πανίδας της περιοχής και του Ασπροπάρη, προδιαγραφών διαδικασιών

¹ Prinsen, H.A.M., Smallie, J.J., Boere, G.C. & Pires, N. (Compilers), 2012. Guidelines on How to Avoid or Mitigate Impact of Electricity Power Grids on Migratory Birds in the African-Eurasian Region. AEWA Conservation Guidelines No. 14, CMS Technical Series No. 29, AEWA Technical Series No. 50, CMS Raptors MOU Technical Series No. 3, Bonn, Germany.

διενέργειας φύλαξης και αυτοψιών, συλλογής στοιχείων και διεξαγωγής ανάκρισης σε περιστατικά δηλητηριασμένων δολωμάτων και άλλα σχετικά θέματα.

Η ορθή και πλήρης διεξαγωγή της νεκροψίας και τοξικολογικών αναλύσεων είναι απαραίτητη για την τεκμηρίωση πολλών στοιχείων σε ένα περιστατικό δηλητηρίασης. Είναι αναγκαία η καθιέρωση ειδικών σεμιναρίων για τους σχετικούς κτηνίατρους της Κτηνιατρικής Υπηρεσίας, σε τοπικό και κεντρικό επίπεδο, για τη βελτίωση της υφιστάμενης γνώσης στη διεξαγωγή νεκροψίας και τοξικολογικών αναλύσεων σε περιπτώσεις δηλητηριάσεων άγριας πανίδας.

1.4.4.2. Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση ομάδων ενδιαφέροντος

Είναι απαραίτητο να καθιερωθεί η διεξαγωγή ημερίδων που θα απευθύνονται σε χρήστες γης (κτηνοτρόφοι, κυνηγοί, μελισσοκόμοι κ.λπ.) και η παραγωγή και διανομή του απαραίτητου ενημερωτικού υλικού για την αναγνώριση του Ασπροπάρη, τη σημασία του και τις επιπτώσεις της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων στο περιβάλλον και τη δημόσια υγεία. Οι ημερίδες θα έχουν ως βασικό αντικείμενο τη διάδοση της γνώσης για το είδος και την ανάγκη προστασίας των ενδιαιτημάτων του, τις επιπτώσεις της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων, την ενημέρωση για τη διαθεσιμότητα αγρο-περιβαλλοντικών μέτρων και αποζημιώσεων και άλλα σχετικά θέματα.

Θα καθιερωθούν ημερίδες για την ενημέρωση των αθλητικών ομίλων, των πρακτορείων τουρισμού και των παραγόντων ανάπτυξης σε ευαίσθητες περιοχές που αναπαράγεται το είδος, παρέχοντάς τους πληροφορίες για τον Ασπροπάρη και τους γύπες γενικώς. Ο κύριος στόχος θα είναι η ευαισθητοποίηση τους για να αποφύγουν την όχληση των φωλιών κατά την αναπαραγωγική περίοδο και την ενημέρωσή τους για τις επιπτώσεις της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων.

Επίσης, θα καθιερωθούν ενημερωτικές και εκπαιδευτικές ημερίδες για τους τελωνειακούς υπαλλήλους σχετικά με την παράνομη διακίνηση άγριων πτηνών και αυγών. Οι ημερίδες θα έχουν ως βασικό αντικείμενο την αναγνώριση των αρπακτικών πτηνών και των αυγών τους, την ενημέρωση για την κείμενη νομοθεσία και άλλα σχετικά θέματα. Επίσης, οι τελωνιακοί υπάλληλοι θα λάβουν ενημέρωση για την παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων και το παράνομο εμπόριο διακίνησης εγκεκριμένων ή μη φυτοφαρμάκων.

Λόγω του ειδικού ρόλου των καταστημάτων εμπορίας φυτοφαρμάκων (ως κύριων προμηθευτών φυτοφαρμάκων που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

δηλητηριασμένων δολωμάτων), στοχευμένο ενημερωτικό υλικό πρέπει να είναι διαθέσιμο στις περιοχές ενδιαφέροντος.

1.4.4.3. Ενημέρωση κοινού

Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού για τη σημασία του Ασπροπάρη και την απειλή στην άγρια πανίδα και τη δημόσια υγεία που αποτελεί η παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων είναι βασικός πυλώνας για τη διάσωση του είδους στην Ελλάδα. Είναι απαραίτητη η διεξαγωγή μίας εκστρατείας ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για τα παραπάνω θέματα που να απευθύνεται στους χρήστες γης και το ευρύ κοινό. Η εκστρατεία θα χρησιμοποιήσει όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (εστιάζοντας στα τοπικά μέσα) και θα παράγει παράλληλα και ενημερωτικό υλικό. Αυτό το υλικό θα είναι διαθέσιμο στο πεδίο από τις αρμόδιες υπηρεσίες οι οποίες θα περιπολούν/εποπτεύουν τις περιοχές ενδιαφέροντος.

Το ενημερωτικό υλικό που παράχθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE10 NAT/BG/000152 θα είναι διαθέσιμο και μετά το πέρας αυτού στις Δασικές Υπηρεσίες και τα Κέντρα Πληροφόρησης/έδρα των ΦΔΠ στις περιοχές όπου απαντά ο Ασπροπάρης. Επίσης, η ιστοσελίδα του εν λόγω προγράμματος για τον Ασπροπάρη θα επικαιροποιείται και μετά τη λήξη του.

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

Πίνακας 1: Ανάλυση Άμεσα Εμπλεκόμενων: οι άμεσα εμπλεκόμενοι με το είδος και η σύνδεσή τους με τις σημαντικές απειλές που αναγνωρίστηκαν στη συνάντηση εργασίας του ΕΣΔ (Φεβρουάριος 2013)

Άμεσα Εμπλεκόμενοι	Απειλές*
Κυνηγοί (σε τοπικό, κυρίως, επίπεδο) – Θηροφύλακες	Δ
Βοσκοί – Κτηνοτρόφοι (ιδιοκτήτες)	Δ, Τ, Ε
Αγρότες	Δ, Τ, Ε
Κτηνιατρικές Υπηρεσίες (περιφερειακές και τοπικές)	Δ, Τ
Δασαρχεία (τοπικά)	Δ, Τ, Ε, Ο
Φορείς Διαχείρισης (ΖΕΠ/περιοχές Natura 2000)	Δ, Τ, Ε, Ο
Δήμοι/Κοινότητες	Δ, Τ, Ε, Ο
Κέντρα και Σύλλογοι Περίθαλψης Άγριας Ζωής	Δ, Η
Φιλοζωικοί Σύλλογοι (διενεργούν εκστρατείες ενάντια στη δηλητηρίαση των αδέσποτων)	Δ
ΜΚΟ (εθνικές και τοπικές περιβαλλοντικές ΜΚΟ)	Όλες
Πανεπιστήμια /Ακαδημαϊκά Ιδρύματα	Δ
ΥΠΑΑΤ (ΕΛΓΑ, Τμήμα Γεωργικών Φαρμάκων)	Δ, Ε
ΥΠΕΝ (Τμήμα Βιοποικιλότητας και Προστατευόμενων Περιοχών, Τμήμα Διαχείρισης Άγριας Ζωής και Θήρας)	Δ, Ε, Ο, Η
Τουρισμός/Πρακτορεία Τουρισμού	Ο, Ε
Ορειβάτες (σύλλογοι), αλεξιπτωτιστές πλαγιάς	Ο
Εκπαιδευτική κοινότητα/Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης	Δ, Ο
Αστυνομία	Δ, Ο
Εκκλησία και Μονές (ιδιοκτησία γης) (π.χ. Μετέωρα)	Ο, Δ, Ε
Διαχειριστής Ελληνικού Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας ΑΕ (ΔΕΔΔΗΕ)	Η
Περιφέρειες (Τομείς περιβάλλοντος)	Όλες
Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας «ΡΑΕ»	Η
Εταιρείες Αιολικών Πάρκων	Συγκρούσεις
Στρατός (ιδιοκτησία γης- στη Δαδιά)/Αεροπορία (πτήσεις)	Ο

*Δηλητηρίαση (Δ), μειωμένη διαθεσιμότητα τροφής (Τ), καταστροφή/μεταβολή ενδιαιτημάτων (Ε), Ηλεκτροπληξία (Η), Όχληση (Ο)

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

1.5 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΣΔ

Για την πετυχημένη εφαρμογή του παρόντος Εθνικού Σχεδίου Δράσης, είναι αναγκαίες οι δεσμεύσεις, η συμμετοχή και η υποστήριξη του σχεδίου από την Πολιτεία, συγκεκριμένα το ΥΠΕΝ και το ΥΠΑΑΤ, το οποίο έχει νομική και θεσμική αρμοδιότητα σε πλήθος δράσεων/θεμάτων, όπως η συγκρότηση της Κεντρικής Επιτροπής για την Καταπολέμηση της Παράνομης Χρήσης των Δηλητηριασμένων Δολωμάτων. Ο ρόλος αυτής της Επιτροπής είναι καίριος για την εξάλειψη της παράνομης πρακτικής των δηλητηρίων, που αποτελεί κύριο περιοριστικό παράγοντα για την πληθυσμιακή ανάκαμψη του Ασπροπάρη στους χώρους αναπαραγωγής του είδους στην Ελλάδα.

Μια πολύ σημαντική πτυχή στην οποία πρέπει να δοθεί έμφαση είναι η επίσημη υποστήριξη του σχεδίου από την Πολιτεία – μια επίσημη έγκριση θα αυξήσει τις πιθανότητες εμπλοκής των αρμόδιων υπηρεσιών, της κυβέρνησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η επίσημη υποστήριξη από την Πολιτεία θα βοηθήσει και στην εξασφάλιση της επαρκούς χρηματοδότησης για την υλοποίηση τουλάχιστον των πιο άμεσων δράσεων – η χρηματοδότηση είναι άλλη μια κρίσιμη παράμετρος στην εξίσωση και είναι θεμελιώδους σημασίας για την αποτελεσματικότητα του σχεδίου αυτού καθώς και για τη δέσμευση και συμμετοχή όλων των άμεσα εμπλεκόμενων φορέων, κυβερνητικών ή μη. Ασφαλώς η χρηματοδότηση θα αποτελέσει μεγάλη πρόκληση, δεδομένης της παρατεταμένης οικονομικής ύφεσης στην Ελλάδα. Σε αυτή τη δύσκολη οικονομική συγκυρία, η προστασία της φύσης δε βρίσκεται στις πρώτες θέσεις της πολιτικής ατζέντας, και οι φυσικοί πόροι τείνουν να θεωρηθούν οικονομικοί πόροι. Παρόλα αυτά, η Πολιτεία πρέπει να εξασφαλίσει ότι οι ανάγκες των ειδών, όπως ο Ασπροπάρης; θα ενσωματωθούν στα επιχειρησιακά σχέδια της Ελλάδας για την προγραμματική περίοδο 2014-2020. Όλα τα Επιχειρησιακά Προγράμματα θα πρέπει να λάβουν υπ' όψη και μάλιστα να συμπεριλάβουν δυνατότητες χρηματοδότησης για τη βιοποικιλότητα που θα ωφελήσουν και τον απειλούμενο με εξαφάνιση Ασπροπάρη.

Τονίζεται ξανά, ότι χωρίς την αντίστοιχη πολιτική βούληση και δέσμευση, αυτό το σχέδιο δράσης δεν θα μπορέσει να υλοποιηθεί με επιτυχία και να εκπληρώσει τον σκοπό και τους στόχους του.

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

ΜΕΡΟΣ 2

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Προσχέδιο

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

2.1 ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΡΑΣΕΩΝ

Στόχος 1: Διακοπή της μείωσης και σταθεροποίηση του πληθυσμού σε τρεις πυρήνες

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΣΚΟΠΟΣ	ΔΡΑΣΗ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΚΟΣΤΟΣ
Πληθυσμιακή Διατήρηση	<i>Μείωση του κινδύνου δηλητηρίασης λόγω της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων</i>	Εντατικοποίηση περιπολιών/ελέγχων	Υψηλή	ΥΠΕΝ, Αποκεντρωμένη Διοίκηση (Δασικές Υπηρεσίες)	• ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΑΜΕΙΟ	25.000/ ανά περιοχή/ έτος
		Καταγραφή περιστατικών δηλητηρίασης και δημιουργία χαρτών επικινδυνότητας	Υψηλή	ΥΠΕΝ, Αποκεντρωμένη Διοίκηση (Δασικές Υπηρεσίες), Ορνιθολογική	☐	0 €
		Διάθεση ηλεκτρικών περιφράξεων σε χρήστες γης που δραστηριοποιούνται εντός των περιοχών που απαντά ο Ασπροπάρης	Υψηλή	ΥΠΑΑΤ, ΥΠΕΝ, ΜΚΟ, ΦΔΠΠ	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΓΤΑΑ: ΠΑΑ 2014-2020 (Δράση 4.4) • ΕΠ- ΥΜΕΠΕΡΑΑ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π.) 12 (Δράση 5) • ΕΠ- ΥΜΕΠΕΡΑΑ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π.) 14 (Δράση 31) • Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ηπείρου 2014-2020 (Α.Π.2) (Ειδικός Στόχος 6.4.1) • Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης 2014-2020 (Α.Π.2) (Ειδικός Στόχος 6.δ.1) • Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2014-2020 (Α.Π.3) (Ειδικός Στόχος 3.7.1) 	280.000 € - 320.000 €

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

Στόχος 1: Διακοπή της μείωσης και σταθεροποίηση του πληθυσμού σε τρεις πυρήνες

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΣΚΟΠΟΣ	ΔΡΑΣΗ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΚΟΣΤΟΣ
	Μείωση του κινδύνου σύγκρουσης σε ανεμογεννήτριες	Δημιουργία χαρτών ευαισθησίας κινδύνου και χάραξη ζωνών αποκλεισμού από ανεμογεννήτριες γύρω από τις φωλιές και τις θέσεις κουρνιάσματος	Υψηλή	ΥΠΕΝ, ΜΚΟ	☐	0 €
	Μείωση του κινδύνου ηλεκτροπληξίας και σύγκρουσης με καλώδια δικτύου μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας	Μόνωση επικίνδυνων πυλώνων και σήμανση καλωδίων ηλεκτρικής ενέργειας σε ακτίνα 5-8 χλμ από τις φωλιές, θέσεις κουρνιάσματος και μετανασταστευτικές στενωπούς	Μεσαία	ΔΕΔΔΗΕ	<ul style="list-style-type: none"> ΕΠ- ΥΜΕΠΕΡΑΑ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π.) 12 (Δράση 5) ΕΠ- ΥΜΕΠΕΡΑΑ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π.) 14 (Δράση 31) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ηπείρου 2014-2020 (Α.Π.2) (Ειδικός Στόχος 6.4.1) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης 2014-2020 (Α.Π.2) (Ειδικός Στόχος 6.δ.1) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2014-2020 (Α.Π.3) (Ειδικός Στόχος 3.7.1) 	200.000 € -400.000 €
	Αύξηση της διαθεσιμότητας τροφής	Δημιουργία και λειτουργία δικτύου ΧΤΑΠ	Υψηλή	ΥΠΕΝ Δασικές Υπηρεσίες, ΟΤΑ	<ul style="list-style-type: none"> ΕΠ- ΥΜΕΠΕΡΑΑ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π.) 12 (Δράση 5) ΕΠ- ΥΜΕΠΕΡΑΑ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π.) 14 (Δράση 31) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ηπείρου 2014-2020 (Α.Π.2) (Ειδικός Στόχος 6.4.1) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης 2014-2020 (Α.Π.2) (Ειδικός Στόχος 6.δ.1) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2014-2020 (Α.Π.3) (Ειδικός Στόχος 3.7.1) 	130.000 € - 160.000 €

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη (*Neophron percaopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

Στόχος 1: Διακοπή της μείωσης και σταθεροποίηση του πληθυσμού σε τρεις πυρήνες

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΣΚΟΠΟΣ	ΔΡΑΣΗ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΚΟΣΤΟΣ
	Μείωση της όχλησης κατά την φωλεοποίηση	Δημιουργία ζωνών προστασίας γύρω από τις φωλιές	Υψηλή	ΥΠΕΝ, Δασικές Υπηρεσίες, ΦΔ, Στρατός	• ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΑΜΕΙΟ	10.000 € - 15.000 €
		Εποχιακή (Μάρτιος-Σεπτέμβριος) εξαίρεση για αθλήματα & δραστηριότητες αναψυχής, δασοπονικές εργασίες, ασκήσεις του στρατού	Υψηλή	ΥΠΕΝ, Δασικές Υπηρεσίες, ΦΔ, Στρατός	• ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΥΠΕΝ	10.000 € - 15.000 €
		Απαγόρευση φωτισμού των γκρεμών με φωλιές	Υψηλή	ΥΠΕΝ, Δασικές Υπηρεσίες, ΦΔ, Δήμοι		0 €

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη (*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

Στόχος 2: Βελτίωση της παρακολούθησης και της έρευνας για τον Ασπροπάρη στην Ελλάδα

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΣΚΟΠΟΣ	ΔΡΑΣΗ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΚΟΣΤΟΣ
Βελτίωση παρακολούθησης και έρευνας του πληθυσμού Ασπροπάρη στην Ελλάδα	Συστηματική παρακολούθηση	Παρακαλούθηση με τυποποιημένου πρωτόκολλου παρακολούθησης	Υψηλή	ΜΚΟ, Δασικές Υπηρεσίες, ΦΔΠΠ	<ul style="list-style-type: none"> ΕΠ- ΥΜΕΠΕΡΑΑ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π.) 12 (Δράση 4 & 5) 	80.000 € - 100.000 €
	Έρευνα για τη θνησιμότητα	Δακτυλίωση πουλιών	Υψηλή	ΜΚΟ, ΦΔΠΠ, ΑΕΙ	<ul style="list-style-type: none"> Ιδίου πόρους LIFE 	20.000 €
		Τηλεμετρία νεοσσών και όπου είναι εφικτό ενηλίκων ατόμων και χωρική αποτύπωση της χρήσης ενδιαιτήματος και των διαδρομών μετανάστευσης.	Υψηλή	ΜΚΟ, ΦΔΠΠ, ΑΕΙ	<ul style="list-style-type: none"> LIFE ΕΠ- ΥΜΕΠΕΡΑΑ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π.) 12 (Δράση 4 & 5) 	100.000 €
		Δημιουργία και εφαρμογή βιοϊατρικού πρωτοκόλλου των νεκρών πουλιών	Υψηλή	ΜΚΟ, Κτηνιατρικές Υπηρεσίες	<ul style="list-style-type: none"> ΕΠ- ΥΜΕΠΕΡΑΑ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π.) 12 (Δράση 4 & 5) 	4.000 € - 6.000 €
	Μελέτη της βιωσιμότητας του είδους	Ανάπτυξη μοντέλων καταλληλότητας ενδιαιτημάτων/κατανομής είδους	Υψηλή	ΜΚΟ	<ul style="list-style-type: none"> ΕΠ- ΥΜΕΠΕΡΑΑ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π.) 12 	3.000 €
		Ανάπτυξη μοντέλων Ανάλυσης Βιωσιμότητας Πληθυσμού(ΑΒΠ)	Υψηλή	ΜΚΟ	<ul style="list-style-type: none"> ΕΠ- ΥΜΕΠΕΡΑΑ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π.) 12 (Δράση 4 & 5) 	3.000 €
	Αξιολόγηση της επικινδυνότητας της βιοσυσσώρευσης μόλυβδου στην διατροφική αλυσίδα	Δειγματοληπτικές εξετάσεις μολύβδου σε μεγάλα αρπακτικά πουλιά στα κέντρα περίθαλψης	Μεσαία	Κέντρα Περίθαλψης σε συνεργασία με ΑΕΙ	<ul style="list-style-type: none"> Ιδίου πόρους LIFE 	20.000 €
	Έρευνα για την ενίσχυση του πληθυσμού	Μελέτη σκοπιμότητας για επανεισαγωγή-ενίσχυση του φυσικού πληθυσμού στην Ελλάδα	Υψηλή	ΥΠΕΝ, ΜΚΟ, ΑΕΙ	<ul style="list-style-type: none"> LIFE ΕΠ- ΥΜΕΠΕΡΑΑ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π.) 12 (Δράση 4 & 5) 	20.000 €

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

Στόχος 3: Νομοθεσία και Πολιτική

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΣΚΟΠΟΣ	ΔΡΑΣΗ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΚΟΣΤΟΣ
Νομοθεσία και πολιτική	Μείωση του κινδύνου δηλητηρίασης λόγω της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων	Υιοθέτηση του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Δράσης κατά των Δηλητηριασμένων Δολωμάτων	Υψηλή	ΥΠΕΝ		0 €
		Συγκρότηση τριών Περιφερειακών Επιτροπών (Ηπείρου, Θεσσαλίας και Θράκης) για την καταπολέμηση της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων με εκπροσώπους από τις αρμόδιες υπηρεσίες και αρχές, όλες τις ομάδες χρηστών και ΜΚΟ	Υψηλή	ΥΠΕΝ, ΥΠΑΑΤ, Αποκεντρωμένη Διοίκηση, ΟΤΑ	<ul style="list-style-type: none"> • ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΥΠΕΝ • ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΑΜΕΙΟ • ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΥΠΑΑΤ • ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΥΠΑΑΤ 	10.000 € - 15.000
	Αύξηση της διαθεσιμότητας τροφής	Εναρμόνιση της εθνικής έννομης τάξης με το Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 142/2011 της Επιτροπής	Υψηλή	ΥΠΕΝ, ΥΠΑΑΤ		0 €
	Διεθνής συνεργασία	Υιοθέτηση του διεθνούς Σχεδίου Δράσης για τον Ασπροπάρη στη Μεταναστευτική του Οδό (Egyptian vulture Flyway Action Plan)	Μεσαία	ΥΠΕΝ		0 €
	Μείωση του κινδύνου δηλητηρίασης	Απαγόρευση της κτηνιατρικής χρήσης της Δικλοφενάκης στην Ελλάδα	Υψηλή	ΥΠΑΑΤ, ΕΟΦ		0 €
	Μείωση του κινδύνου σύγκρουσης σε ανεμογεννήτριες	Τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 4014/2011 και της υπ αριθμ. 8353/276/Ε103/2012 Κοινής Υπουργικής Απόφασης	Υψηλή	ΥΠΕΝ		0 €

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη (*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

Στόχος 3: Νομοθεσία και Πολιτική

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΣΚΟΠΟΣ	ΔΡΑΣΗ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΚΟΣΤΟΣ
	Μείωση του κινδύνου ηλεκτροπληξίας και σύγκρουσης με καλώδια δικτύου μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας	Τροποποίηση των διατάξεων της υπ αριθμ. 8353/276/Ε103/2012 Κοινής Υπουργικής Απόφασης για τη μείωση του κινδύνου ηλεκτροπληξίας	Υψηλή	ΥΠΕΝ		0 €

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη (*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

Στόχος 4: Επικοινωνία και εκπαίδευση

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΣΚΟΠΟΣ	ΔΡΑΣΗ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΚΟΣΤΟΣ
Επικοινωνία και εκπαίδευση	Εκπαίδευση εμπλεκόμενων φορέων για την βελτίωση της αντιμετώπισης περιστατικών δηλητηριασμένων δολωμάτων	Διεξαγωγή ενημερωτικών και εκπαιδευτικών σεμιναρίων για τους υπαλλήλους των Δασικών Υπηρεσιών, τους φυλάκους θήρας των κυνηγετικών οργανώσεων και τους εποπτες των φορέων διαχείρισης	Υψηλή	ΥΠΕΝ, Αποκεντρωμένη Διοίκηση (Δασικές Υπηρεσίες)	<ul style="list-style-type: none"> ΕΠ- ΥΜΕΠΕΡΑΑ ΕΚΤ: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ: ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΥΠΕΝ, ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΑΜΕΙΟ LIFE 	40.000 € - 50.000 €
		Διεξαγωγή εκπαιδευτικών σεμιναρίων για τους υπαλλήλους των Κτηνιατρικών Υπηρεσιών	Υψηλή	ΥΠΑΑΤ	<ul style="list-style-type: none"> ΕΚΤ: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ: ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΥΠΑΑΤ, ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΥΠΑΑΤ LIFE 	24.000 € - 30.000 €
	Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση ομάδων ενδιαφέροντος	Ευαισθητοποίηση των χρηστών γης (κτηνοτρόφοι, κυνηγοί, μελισσοκόμοι) για την προστασία του Ασπροπάρη και το πρόβλημα των δηλητηριασμένων δολωμάτων	Υψηλή	ΥΠΕΝ, Αποκεντρωμένη Διοίκηση (Δασικές Υπηρεσίες), Δήμοι, ΜΚΟ	<ul style="list-style-type: none"> ΕΠ- ΥΜΕΠΕΡΑΑ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π.) 12 (Δράση 4 & 5) ΕΠ- ΥΜΕΠΕΡΑΑ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π.) 14 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ηπείρου 2014-2020 (Α.Π.2) (Ειδικός Στόχος 6.4.1) ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΥΠΕΝ ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΑΜΕΙΟ ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 	20.000 € - 30.000 €

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη (*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

Στόχος 4: Επικοινωνία και εκπαίδευση

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΣΚΟΠΟΣ	ΔΡΑΣΗ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΚΟΣΤΟΣ
					ΥΠΑΑΤ <ul style="list-style-type: none"> ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΥΠΑΑΤ LIFE ΕΓΤΑΑ: ΠΑΑ 2014-2020 	
		Ευαισθητοποίηση των αθλητικών ομίλων, των πρακτορείων τουρισμού και των παραγόντων ανάπτυξης σε ευαίσθητες περιοχές που αναπαράγεται το είδος, παρέχοντάς τους πληροφορίες για την προστασία των γυπών	Υψηλή	ΥΠΕΝ, ΜΚΟ	<ul style="list-style-type: none"> ΕΠ- ΥΜΕΠΕΡΑΑ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π.) 14 	20.000 € - 30.000 €
		Ενημέρωση των τελωνειακών υπαλλήλων σχετικά με την παράνομη διακίνηση άγριων πτηνών και αυγών και παράνομων φυτοφαρμάκων	Μεσαία	ΥΠΕΝ, ΥΠΟΙΚ, ΜΚΟ	<ul style="list-style-type: none"> ΕΠ- ΥΜΕΠΕΡΑΑ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π.) 15 	20.000 € - 30.000 €
		Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση στα καταστήματα εμπορίας γεωργικών φαρμάκων	Υψηλή	ΥΠΕΝ	<ul style="list-style-type: none"> ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΥΠΑΑΤ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΥΠΑΑΤ 	20.000 € - 30.000 €
		Έκδοση και διανομή πληροφοριακού υλικού σε διάφορες ομάδες ενδιαφέροντος για την προώθηση της ανάγκης διατήρησης του είδους	Υψηλή	ΥΠΕΝ, ΜΚΟ	<ul style="list-style-type: none"> Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ηπείρου 2014-2020 (Α.Π.2) (Ειδικός Στόχος 6.4.1) ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΥΠΕΝ ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΑΜΕΙΟ ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΥΠΑΑΤ 	10.000 € - 15.000 €

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη (*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

Στόχος 4: Επικοινωνία και εκπαίδευση

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΣΚΟΠΟΣ	ΔΡΑΣΗ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΚΟΣΤΟΣ
Ενημέρωση κοινού					<ul style="list-style-type: none"> ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΥΠΑΑΤ LIFE ΕΓΤΑΑ: ΠΑΑ 2014-2020 	
		Εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού για τα δηλητήρια	Υψηλή	ΥΠΕΝ, ΥΠΑΑΤ, ΜΚΟ	<ul style="list-style-type: none"> ΕΠ- ΥΜΕΠΕΡΑΑ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π.) 12 (Δράσεις 4 & 5) ΕΠ- ΥΜΕΠΕΡΑΑ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π.) 14 (Δράση 32) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ηπείρου 2014-2020 (Α.Π.2) (Ειδικός Στόχος 6.4.1) ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΥΠΕΝ ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΑΜΕΙΟ ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΥΠΑΑΤ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΥΠΑΑΤ LIFE ΕΓΤΑΑ: ΠΑΑ 2014-2020 	25.000 € - 40.000
		Ανανέωση πληροφοριών στην ιστοσελίδα της Ορνιθολογικής για τον Ασπροπάρη και μετά τη λήξη του προγράμματος	Χαμηλή	Ορνιθολογική		0 €
		Διάθεση ενημερωτικού υλικού του Προγράμματος σε θέσεις-στόχος.	Χαμηλή	Δασικές Υπηρεσίες, Δήμοι, ΦΦΔΔ		0 €

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη (*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Τα εκτιμώμενα κόστη που αναφέρονται στον παραπάνω πίνακα είναι ενδεικτικά.

Προσχέδιο

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

2.2 ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΣΔ

Το χρονικό πλαίσιο του παρόντος Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τον Ασπροπάρη στην Ελλάδα είναι τα 5 έτη, από το 2016 έως το 2021. Θα λάβει χώρα ενδιάμεση αξιολόγηση το 2018 και μία τελική το 2021. Διαφοροποιήσεις στα προτεινόμενα μέτρα ή εφαρμογή νέων μέτρων είναι εφικτές μέσα στην περίοδο εφαρμογής του ΕΣΔ, και συγκεκριμένα κατά την αξιολόγηση του 2018, σε περίπτωση έκτακτων αλλαγών στα δεδομένα.

Γενικά, η ενδιάμεση (το 2018) και η τελική (το 2021) αξιολόγηση που αποσκοπούν στην παρακολούθηση της αποδοτικότητας του σχεδίου δράσης θα πρέπει να περιέχουν ενημερωμένα/επικαιροποιημένα στοιχεία για την εκτίμηση του πληθυσμού και της πληθυσμιακής τάσης του Ασπροπάρη και την περιγραφή των ενεργειών που πραγματοποιήθηκαν για την υλοποίηση των προτεινόμενων μέτρων. Επιπλέον, όλες οι δραστηριότητες που ολοκληρώθηκαν εντός του πλαισίου του προγράμματος LIFE+ «*Η Επιστροφή του Ασπροπάρη 2011-2016*», μαζί με όλες τις δράσεις άλλων προγραμμάτων LIFE+ ή προγραμμάτων από κρατικές και/ή τοπικές αρχές και ΜΚΟ για τη διατήρηση του είδους πρέπει να περιλαμβάνονται στις αξιολογήσεις. Οι αναφορές πρέπει να περιλαμβάνουν και αξιολόγηση για την αποτελεσματικότητα των μέτρων που έχουν ληφθεί έως το 2018 για την ενδιάμεση και έως το 2021 για την τελική αξιολόγηση, και να περιλαμβάνουν επίσης οικονομικά στοιχεία.

Οι αξιολογήσεις πρέπει να συγκρίνουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα, με βάση τους στόχους του σχεδίου δράσης, με τα απτά αποτελέσματα. Η τελική αξιολόγηση του σχεδίου δράσης (το 2021) πρέπει να είναι εκτενής και να οδηγήσει στην αναθεώρηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τον Ασπροπάρη στην Ελλάδα και να περιλαμβάνει προτάσεις για το επόμενο σχέδιο δράσης (2022-2031).

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Προσχέδιο

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

BirdLife International (2004) *Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status*. Cambridge, UK: BirdLife International. (BirdLife Conservation Series No. 12).

BirdLife International (2013a) *European Species Action Plans*. Available at: http://www.birdlife.org/action/science/species/species_action_plans/europe/
Downloaded from <http://www.birdlife.org> on 15/06/2013.

BirdLife International (2013b) *Species factsheet: Neophron percnopterus*.
Downloaded from <http://www.birdlife.org> on 15/06/2013.

BirdLife International (2012) *Neophron percnopterus*. In: IUCN 2012. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2012.2. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on 15 June 2013.

Cramp, S. and K.E.L. Simmons (eds) (1980) *The Birds of the Western Palearctic, Vol.2*. Oxford University Press, Oxford.

Gallo-Orsi, U. (2001) *Saving Europe's most threatened birds: progress in implementing European Species Action Plans*, BirdLife International, Wageningen, The Netherlands.

Handrinos G. and T. Akriotis (1997) *The birds of Greece*. Christopher Helm. London, UK.

Iñigo A., Barov B., Orhun C. and U. Gallo-Orsi (2008) *Action plan for the Egyptian Vulture Neophron percnopterus in the European Union*. BirdLife International for the European Commission.

Saravia, V., Tavares, J., Γαλανάκη, Α., (2015) *Ασπροπάρης (Neophron percnopterus Linnaeus, 1758). Η Κατάσταση του Είδους στην Ελλάδα*. Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Αθήνα. σελ 59.

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

van Lawick-Goodall, J. and H. van Lawick (1966) *Use of Tools by the Egyptian Vulture, Neophron percnopterus*. Nature, 212, 1468–1469.

Προσχέδιο

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

- ✓ Οδηγία 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979 «Περί της διατηρήσεως των άγριων πτηνών».
- ✓ Υπουργική Απόφαση 414985/29-11-85 (ΦΕΚ Β'757) «Μέτρα διαχείρισης της άγριας πτηνοπανίδας» (ενσωμάτωση της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ στην εθνική νομοθεσία)
- ✓ [Κοινή Υπουργική Απόφαση Η.Π. 37338/1807/Ε.103/1-9-10](#) (ΦΕΚ 1495/Β/6-9-10) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, «Περί διατηρήσεως των άγριων πτηνών», του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ.»
- ✓ [Κοινή Υπουργική Απόφαση Η.Π. 8353/276/Ε103/17-2-2012](#) (ΦΕΚ 415/Β/23-2-2012) «Τροποποίηση και συμπλήρωση της υπ' αριθ. 37338/1807/2010 κοινής υπουργικής απόφασης «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ...» (Β' 1495), σε συμμόρφωση με τις διατάξεις του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ «Για τη διατήρηση των άγριων πτηνών» του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ»
- ✓ Νόμος 3937/11 (ΦΕΚ 60/Α/31-3-2011) «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις»
- ✓ Καν.(ΕΚ) 1069/2009 περί υγειονομικών κανόνων για ζωικά υποπροϊόντα και παράγωγα προϊόντα που δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο και για την κατάργηση του Καν.(ΕΚ) 1774/2002 (κανονισμός για τα ζωικά υποπροϊόντα)

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ:**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΣΔ ΑΣΠΡΟΠΑΡΗ****Διεθνής Συνάντηση Εργασίας**

28 Φεβρουαρίου – 1 Μαρτίου 2013

Αθήνα – Ελλάδα

Πρόγραμμα Συνάντησης Εργασίας

Τετάρτη 27/2	Άφιξη	
Πέμπτη 28/2	1^η Μέρα	
9:30 – 10:15	Υποδοχή & Βασικοί Κανόνες	Jose Tavares
	Εισαγωγή & Σπάσιμο Πάγου	Jose Tavares
10:15 – 10:30	Τι είναι το Εθνικό Σχέδιο Δράσης	Jose Tavares
10:30 – 10:45	Στόχοι Συνάντησης Εργασίας	Jose Tavares
10:45 – 11:00	Παρουσία «Το πρόγραμμα LIFE+ για τον Ασπροπάρη»	Victoria Saravia
11:00 – 11:15	Παρουσίαση «Πληθυσμός και μέτρα διατήρησης για το είδος στην Ελλάδα»	Λαυρέντης Σιδηρόπουλος
11:15 – 11:30	Παρουσίαση «Εθνικό Καθεστώς Διατήρησης του Είδους & Εθνική Νομοθεσία»	Θάνος Καστρίτης
11:30 – 12:00	Διάλειμμα για καφέ	
12:00 – 12:30	1) Κενά στη γνώση	Ταυτόχρονη
	2) ανάλυση άμεσα εμπλεκόμενων	Ομαδική εργασία
12:30 – 13:00	Υποβολή εκθέσεων	Ομαδική εργασία
13:00-14:00	Διάλειμμα για φαγητό	
14:00 – 14:30	Αναγνώριση κύριων απειλών	Jose Tavares
14:30 – 15:15	Δέντρο προβλημάτων	Ομαδική Εργασία
15:15 – 15:45	Υποβολή εκθέσεων	Group work
15:45 – 16:05	Όραμα και στόχος	Ομαδική Εργασία
16:05 – 16:25	Υποβολή εκθέσεων	Ομαδική Εργασία
16:25 – 16:35	Σύνοψη και προετοιμασία για την επόμενη μέρα	Jose Tavares
16:35 – 17:00	Διάλειμμα για καφέ	
17:00 – 17:30	Παρουσίαση «Διατήρηση του Ασπροπάρη στη Γαλλία»	Cecile Ponchon
17:30 – 18:00	Παρουσίαση «Διατήρηση του Ασπροπάρη στην Ισπανία»	Jose Antonio Donazar
Παρασκευή 1st March	2^η Μέρα	
9:30 – 9:45	Υποδοχή και σχέδιο	Jose Tavares
9:45 – 10:30	Στόχοι για 1) Πολιτική & Νομοθεσία 2)	Ταυτόχρονη

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη (*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

	Προστασία είδους και ενδιατημάτων 3) Παρακολούθηση & έρευνα 4) Ευαισθητοποίηση του κοινού και συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών 5) Διεθνή συνεργασία	Ομαδική Εργασία
10:30 – 11:30	Υποβολή εκθέσεων	Ομαδική Εργασία
11:30 – 12:00	Διάλειμμα για καφέ	
12:00 – 13:00	Διαμόρφωση προγραμμάτων/δραστηριοτήτων	Ομαδική Εργασία
13:00-14:00	Διάλειμμα για φαγητό	
14:00 – 15:00	Υποβολή εκθέσεων	Ομαδική Εργασία
15:00 – 16:00	Συζήτηση πίνακα προγραμμάτων/δραστηριοτήτων, κριτική ανάλυσης άμεσα εμπλεκόμενων, παραγόντων που επηρεάζουν την υλοποίηση	Ομαδική Εργασία
16:00 – 16:30	Διάλειμμα για καφέ	
16:30 – 17:00	Σχέδιο Παρακολούθησης & Αποτίμησης του ΕΣΔ	Jose Tavares
17:00 – 17:10	Αποτίμηση της Συνάντησης Εργασίας	Jose Tavares
17:10 – 17:20	Επόμενα βήματα	Jose Tavares
17:20 – 17:40	Παρουσίαση «Εθνικό Σχέδιο Δράσης για το Είδος στην Ιταλία»	Massimiliano di Vittorio
17:40 – 18:00	Παρουσίαση «Εθνικό Σχέδιο Δράσης για το Είδος στη Βουλγαρία»	Stoyan Nikolov

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
(28/02/2013-01/03/2013)

α/α	Όνομα	Χώρα	Θέση
1	Jose Tavares	Τουρκία	VCF
2	Stoyan Nikolov	Βουλγαρία	EGVU LIFE- BSPB
3	Vladimir Dobrev	Βουλγαρία	EGVU LIFE- BSPB
4	Jovan Andevski	ΠΓΔΜ	BVAP
5	Massimiliano Di Vittorio	Ιταλία	University of Palermo
6	Cecile Ponchon	Γαλλία	Conservatoire d' espaces naturels - Provence-Alpes-Cote d' Azur (CEN PACA)
7	Juan Antonio Donazar	Ισπανία	Estacion Biologica de Doñana (CSIC-EBD)
8	Enrique Avila Lopez	Ισπανία	Agencia de Medio Ambiente y Agua - Junta de Andalucia
9	Θάνος Καστρίτης	Ελλάδα	ΕΟΕ
10	Μαλαμώ Κορμπέτη	Ελλάδα	LIFE ΑΣΠΡ ΕΟΕ
11	Ρούλα Τρίγκου	Ελλάδα	EGVU LIFE ΕΟΕ
12	Victoria Saravia	Greece	EGVU LIFE ΕΟΕ
13	Αντωνία Γαλανάκη	Ελλάδα	EGVU LIFE ΕΟΕ
14	Χαρητάκης Παπαϊωάννου	Ελλάδα	EGVU LIFE ΕΟΕ
15	Λαυρέντης Σιδηρόπουλος	Ελλάδα	EGVU LIFE ΕΟΕ
16	Τάσος Μπούνας	Ελλάδα	EGVU LIFE ΕΟΕ
17	Δημήτρης Βαβύλης	Ελλάδα	EGVU LIFE ΕΟΕ
18	Δώρα Σκαρτσή	Ελλάδα	EGVU LIFE WWF
19	Elzbieta Kretz	Ελλάδα	EGVU LIFE WWF
20	Άλκης Καφετζής	Ελλάδα	EGVU LIFE WWF
21	Ρήγας Τσιακίρης	Ελλάδα	Δασαρχείο Ιωαννίνων
22	Θεόδωρος Κομηνός	Ελλάδα	Φορέας Διαχείρισης Καλαμά-Αχέροντα
23	Στρατής Μπουρδάκης	Ελλάδα	Ειδικός
24	Σταύρος Ξηρουχάκης	Ελλάδα	Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης
25	Κώστας Ποϊραζίδης	Ελλάδα	Ειδικός - WWF
26	Δημήτρης Μπούσμπουρας	Ελλάδα	Ειδικός - ΕΟΕ

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ:**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΔΙΑΒΥΛΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ
ΤΟΥ ΑΣΠΡΟΠΑΡΗ**

31 Οκτωβρίου 2014
Ινστιτούτο Δασικών Ερευνών

Πρόγραμμα Συνάντησης

Ενότητα Α		
<i>Συντονισμός: Μιχάλης Προμπονάς (ΜΦΙΚ)</i>		
9:00 – 9:30	Προσέλευση & Εγγραφές	
9:30– 9:50	Χαιρετισμοί	Γιώργος Σγούρος, Διευθυντής Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας Νίκος Μπόκαρης, Διεύθυνση Προστασίας Δασών & Φ.Π, ΥΠΕΚΑ
9:50– 10:10	Κατάσταση - πληθυσμιακές τάσεις	Γιώργος Χανδρινός
10:10 – 10:30	Οικολογία, βιολογία, απειλές	Λαυρέντης Σιδηρόπουλος, Ορνιθολόγος, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
10:30– 10:50	Διαχείριση Προγράμματος Life+ «Η Επιστροφή του Ασπροπάρη»	Victoria Saravia, Συντονίστρια LIFE+, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
10:50 – 11:20	Διάλειμμα για Καφέ	
Ενότητα Β		
<i>Συντονισμός: Μαλαμώ Κορμπέτη (Ορνιθολογική)</i>		
11:20 – 11:50	Παρουσίαση Σχεδίου Δράσης	Σταύρος Ξηρουχάκης, Ορνιθολόγος, Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης
11:50 – 12:15	Προτάσεις – Δράσεις της Εθνικής Ομάδας Εργασίας Ενάντια στα Δηλητήρια	Κωνσταντίνα Ντεμίρη, Συντονίστρια Ομάδας, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
	Αντιμετώπιση της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων μέσω της ηλεκτρονικής συνταγογράφησης γεωργικών φαρμάκων	Διονύσιος Βλάχος, Τμήμα Γεωργικών Φαρμάκων, ΥΠΑΑΤ

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

12:15 – 12:30	Προτάσεις Βελτίωσης Διαθεσιμότητας τροφής - Ταΐστρες	Δώρα Σκαρτσή, Δασολόγος, WWF Ελλάς
12:30 – 12:45	Προτάσεις Παρακολούθησης & Φύλαξης - Εμπλοκή Δασικής Υπηρεσίας	Δημήτρης Βασιλάκης, Δασολόγος, Τμήμα Προστασίας Δασών, Δασαρχείο Σουφλίου Ρήγας Τσιακίρης, Δασολόγος, Δασαρχείο Ιωαννίνων
12:45 – 13:00	Προτάσεις Παρακολούθησης & Φύλαξης - Εμπλοκή Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών	Αναμένεται επιβεβαίωση
13:00 – 13:15	Διαδικασία Έγκρισης Σχεδίου Δράσης από τις αρμόδιες υπηρεσίες	Αναμένεται επιβεβαίωση, Τμήμα Διαχείρισης Φυσικού Περι/ντος, ΥΠΕΚΑ
13:15 – 13:30	Χρηματοδοτικά εργαλεία	Αργυρώ Ζέρβα, Δ/ση Ανάπτυξης Δασικών Πόρων, ΥΠΕΚΑ
13:30 – 14:30	Ελαφρύ Γεύμα	
14:30 – 16:30	Συμπεράσματα & Συζήτηση	

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ
(31/10/2014)

α/α	Όνομα	Θέση
1	Μαρία Γανωτή	ANIMA
2	Ειρήνη Γιαννακάκη	ANIMA
3	Αννα Καζάζου	ANIMA
4	Παναγιώτης Δρούγας	Δ/ση Ανάπτυξης Δασικών Πόρων, ΥΠΕΚΑ
5	Αργυρώ Ζέρβα	Δ/ση Ανάπτυξης Δασικών Πόρων, ΥΠΕΚΑ
6	Νίκος Μπόκαρης	Δ/ση Αισθητικών Δασών, Δρυμών και Θήρας, ΥΠΕΚΑ
7	Άρης Νικολετοπούλος	Δ/ση Αισθητικών Δασών, Δρυμών και Θήρας, ΥΠΕΚΑ
8	Θωμάς Αγγελου	Δ/ση Δασικών Χαρτών
9	Γιώργος Ρατσικας	Δ/ση Δασικών Χαρτών
10	Κατερίνα Γκαμπρέλα	Δ/ση Δασών Θεσπρωτίας
11	Μαρία Ντόντη	Δ/ση Δασών Σερρών
12	Σταυρούλα Μωυσιάδου	Δ/ση Δασών Τρικάλων
13	Παντελής Κωνσταντίνου	Δασαρχείο Αριδαίας
14	Ρήγας Τσιακίρης	Δασαρχείο Ιωαννίνων
15	Κωνσταντίνος Τριάντης	Δασαρχείο Κόνιτσας, Δασάρχης
16	Δημήτρης Βασιλάκης	Δασαρχείο Σουφλίου
17	Παναγιώτης Βαφειδής	Δασαρχείο Σταυρούπολης
18	Ελένη Γιακουμή	Διεύθυνση Αισθητικών Δασών, Δρυμών & Θήρας ΥΠΕΚΑ
19	Όλγα Μολώνη	ΕΛΓΟ Δήμητρα - Δ/ση Αγροτικής Εκπαίδευσης
20	Λεμονιά Σουγλέ	ΕΛΓΟ Δήμητρα - Δ/ση Αγροτικής Εκπαίδευσης
21	Νίκος Πέτρου	Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης
22	Λαύρεντης Σιδηρόπουλος	Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
23	Τάσος Μπούνας	Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
24	Κωνσταντίνα Ντεμίρη	Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
25	Victoria Saravia	Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
26	Μαλαμώ Κορμπέτη	Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
27	Γιώργος Σγούρος	Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
28	Ρούλα Τρίγκου	Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
29	Σταύρος Ξηρουχάκης	Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
30	Fran Vargas	Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
31	Μανόλια Βουγιούκαλου	Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
32	Σπύρος Ψαρούδας	Καλλιστώ
33	Γιώργος Θεοδωρίδης	Καλλιστώ
34	Περικλής Μπίρτσας	Κυνηγοί - ΚΟΜΑΘ
35	Δημήτρης Κιούσης	Κυνηγοί - ΚΟΣΕ
36	Λεονάρδος Στεφάνου	Κυνηγοί - ΚΣΕ
37	Μιχάλης Προμπονάς	Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

38	Διονύσης Βλάχος	Τμήμα γεωργικών Φαρμάκων ΥΠΑΑΤ
39	Γιώργος Αλβανόπουλος	Τμήμα διαχείρισης φυσικού περιβάλλοντος ΥΠΕΚΑ
40	Παναγιώτης Γιαννακός	ΥΠΑΑΤ ΠΑΑ
41	Δημήτριος Μπακαλούδης	Φορέας Διαχείρισης Δαδιάς
42	Αννα Κωνσταντινίδου	Φορέας Διαχείρισης Δαδιάς
43	Αλέξανδρος Κωνσταντίνης	Φορέας Διαχείρισης Καλαμά
44	Λάζαρος Νάτσης	Φορέας Διαχείρισης Παμβώτιδας
45	Γιώργος Χανδρινός	-
46	Δώρα Σκαρτσή	WWF Ελλάς
47	Έλα Κρετ	WWF Ελλάς

Προσχέδιο

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη
(*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

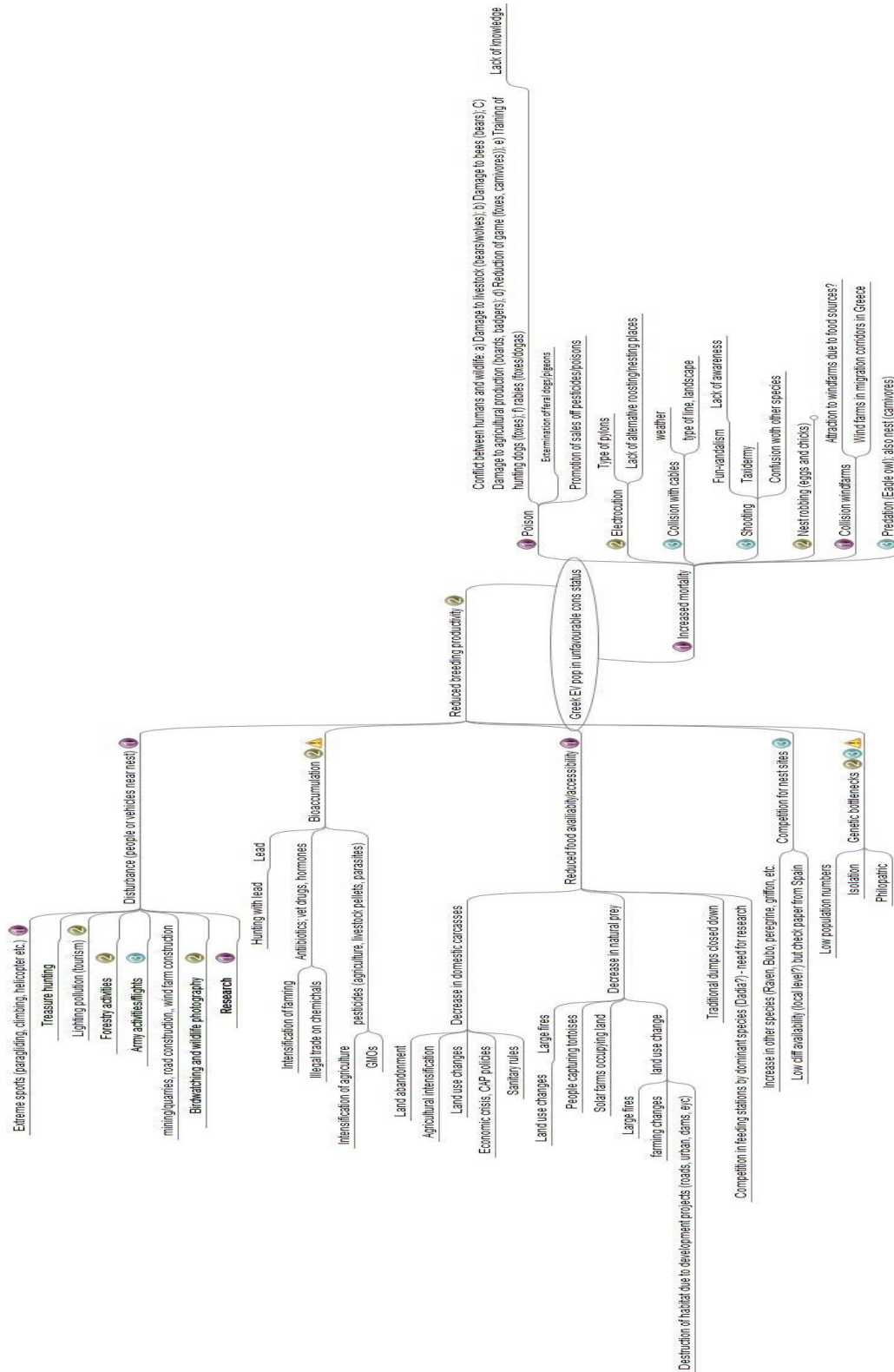
LIFE10 NAT/BG/000152

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ:

ΔΕΝΤΡΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

όπως δημιουργήθηκε στη Διεθνή Συνάντηση Εργασίας για το ΕΣΔ Ασπροπάρη (Φεβρουάριος 2013)

Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη (*Neophron percnopterus*) στη Βουλγαρία και την Ελλάδα

LIFE10 NAT/BG/000152

